

Naturforskeren Peter Wilhelm Lund,

hans Liv og hans Virksomhed.

Af

J. Reinhardt.

(Meddelt den 19. November 1880.)

Vort Selskab har i den forløbne Sommer mistet sit ældste og højtfortjente Medlem, Professor Dr. P. W. Lund. Hans Forskninger have for længst ført hans Navn og hans Ros vidt omkring, og deres Frugter ere paa dobbelt Maade komne først og fremmest vort Fædreland til gode. Men den største Del af hans lange Liv henrandt fjernt fra Danmark paa den anden Side af Jordkloden, og det er en Menneskealder siden han afsluttede sin videnskabelige Virksomhed. Det vilde derfor være forklarligt, hvis hans Minde ikke var saa levende hos hans Landsmænd, som det under andre Forhold vilde været, og der er derfor saa meget større Opfordring til nu, da ogsaa hans Liv er afsluttet, at kalde ham og hans Gjerning i Videnskabens Tjeneste tilbage i Erindringen.

Da jeg ikke blot fra lange og gjentagne Ophold nogenlunde kjender den Del af Brasilien, som blev Skuepladsen for Lunds videnskabelige Hovedvirksomhed, men tillige under disse Ophold levede i nær Forbindelse med ham, til Dels i hans Hus, har jeg troet ikke at burde unddrage mig at forsøge derpaa, og jeg bør tilføje, at Opgaven er bleven gjort mig lettere ved den i høj Grad paaskjønnelsesværdige Redebonhed, med hvilken hans herværende Brodersønner have tilladt mig at se og at benytte

den største Del af hans mange Breve til hans nærmeste, og adskillige Breve fra andre til ham, hvorhos jeg desuden har havt Lunds i mere end et halvt Aarhundrede først med min afdøde Fader senere med mig selv lige til hans Død førte Brevvexling til min Raadighed.

Peter Wilhelm Lund var født den 14. Juni 1801 og havde saaledes ved sin Død den 25. Maj naaet den høje Alder af næsten 79 Aar. Hans Fader, Henrik Lund, var bondefødt i Vrads Sogn i Jylland, men nedsatte sig i Slutningen af forrige Aarhundrede som Hosekræmmer i Kjøbenhavn, erhvervede sig en betydelig Formue og døde der i Aaret 1820; med sin anden Kone, f. Lobeck, havde han fem Sønner, og den næst yngste af disse var Peter Wilhelm, eller som han sædvanlig kaldtes Wilhelm.

Denne blev 1818 dimitteret til Universitetet fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn og begyndte efter at have taget anden Examen at studere Medicin og Kirurgi; men allerede fra Barndommen af havde han følt sig stærkt hændraget til naturhistorisk System, og efter faa Aars Forløb opgav han atter Lægevidenskaben for udelukkende at hellige sig til Botanik, Fysiologi og navnlig til Zoologi, vistnok for en Del opmuntret hertil af de daværende Universitetslærere J. D. Herholdt, hans Families Huslæge, og min Fader. Hans fortrinlige Anlæg og utrættelige Flid lod ham hurtigt gjøre store Fremskridt paa den ny Bane, han havde valgt sig, og han fik snart Lejlighed til at godtgjøre det. Blandt de Prisopgaver, som Universitetet udsatte i Aaret 1824, krævede den medicinske: en Fremstilling af den Nytte, som den menneskelige Fysiologi havde høstet af de i de sidste Decennier i Mængde foretagne Vivisektioner¹⁾, og den naturhistoriske: en ved Kniv og ved Injektion gennemført Undersøgelse af danske tiføddede Krebsdyr for derved at oplyse de Tvivl, der herskede angaaende

¹⁾ Exponere sigillatim, quos fructus ceperit Physiologia humana ex vivisectionibus animalium, his ultimis decenniis frequenter institutis.

Blodomløbet hos disse Dyr¹⁾. Uagtet disse to Prisspørgsmaal jo bevægede sig paa højst forskjellige Omraader, og uagtet hvert især skulde synes at kunne optage hele den Aarsfrist, som havdes til Besvarelsen, gav Lund sig dog i Lag med dem begge og vandt virkelig ogsaa samtidigt Prisen for begge.

Sin Besvarelse af det medicinske Prisspørgsmaal udgav Lund 1825 i Kjøbenhavn i tysk Oversættelse under Titel af «*Physiologische Resultate der Vivisectionen neuerer Zeit*» og tilegnede den: «*seinem unvergesslichen Lehrern J. D. Herholdt und J. Reinhardt*». Til Dels i det mindste skyldes Udgivelsen vistnok hans ældre Venners Opmuntring, og der er endnu opbevaret et Brev fra Herholdt, hvori denne «som hans fordums Lærer» indtrængende tilraader at lade Afhandlingen trykke, dog ikke i en eller anden Journal, men helst som et selvstændigt Værk og bedst paa Tysk, «som jo alle Danske læse». Det ligger i Emnets Natur, at denne Bog nu efter saa mange Aars Forløb væsentligst kun har historisk Betydning; men hvor grundet Opfordringen at offentliggjøre den virkelig var, viser ikke blot Bogen selv, men ogsaa den Modtagelse, den fandt. I et Brev til Hjemmet fra Wien i December 1829 skriver Lund, at han ved sin Ankomst til denne By blev spurgt, om det var ham, som havde skrevet «*Physiologische Resultate der Vivisectionen*», og fik at høre, at Bogen brugtes der «ved Universitetet til den medicinske Examen», og at det samme den Gang var Tilfældet her i Byen, ses af et Brev fra Dr. Møhl til Lund af 15. April 1827, hvori det hedder, at hans Bog «læses nu til medicinsk Examen jevnside med Bichats om Liv og Død og Herholdts *de vita foetus*». En italiensk Oversættelse af Dr. A. Quadri

¹⁾ *In circulo sanguinis in crustaceis decapodibus describendo, præsertim si naturam truncorum vasiferorum cordis et modum, quo circuitus sanguinis per branchias respiratori inservientes continuatur, diligenter spectes, haud parum discrepant scriptores zotomici; postulatur, ut novâ harum partium anatome, quæ in species nonnullas indigenas et scapello et siphone injectorio est conficienda, illæ dubitationes quam maxime illustrentur.*

udkom 1828 i Milano, og en forkortet Udgave af denne blev atter kort derefter offentliggjort af en neapolitansk Læge ved Navn Guarini.

Den zoologiske Prisaafhandling er derimod ikke bleven trykt i sin Helhed, fordi Lund, forinden han skred dertil, ønskede først at udvide sit Arbejde noget ud over Prisspørgsmaalets Grænser og at tilføje en paa egne Undersøgelser grundet Fremstilling af Karsystemet ogsaa hos Ledormene. Et Udtog af Afhandlingen med Overskrift: «om Krebsenes Aaresystem» meddelte han imidlertid 1825 paa dansk i det da udkommende Tidsskrift for Naturvidenskaberne (11. Hefte ell. Nr.) og samme Aar i tysk Oversættelse og næsten uforandret i Okens Isis under Titlen: «Zweifel an dem Dasein eines Circulationssystems bei den Crustaceen». Lund gik ganske vist for vidt i sine Tvivl; men man skylder ham under alle Omstændigheder den første rigtige Beskrivelse af de tiføddede Krebsdyrs Hjærte og dettes spalteformede Aabninger; de bekjendte, navnlig ved Lunds Arbejde fremkaldte Undersøgelser over det samme Organisationsforhold af V. Audouin og H. Milne-Edwards vare i dette Punkt ikke rigtige; Tiden har for saa vidt ganske givet Lund Ret, og der er Grund til at frembæve det, eftersom Milne-Edwards endnu i sit nyeste store Værk, *Leçons sur la physiologie et l'anatomie comparée*¹⁾, fejlagtigt tillægger ham den Mening, at Hjærtet kun har to Par Spalter, uagtet Lund ikke blot strax paa de allerede nævnte Steder udtrykkelig har angivet Spalternes Tal til sex, men desuden senere i en Notits i Isis for 1829 samt i en udførlig Meddelelse, som han i Forening med Dr. A. W. F. Schultz 1830 offentliggjorde i samme Tidsskrift efter sammen med denne Anatom i Neapel at have gjentaget Undersøgelsen netop paa de af de berømte franske Zoologer undersøgte Former, meget bestemt har hævdet sin rigtige Fremstilling af Hjærtets Bygning i Modsætning til den urigtige, som

¹⁾ Tome 3, 1858, p. 184, note 1.

disse den Gang havde givet. Ogsaa med Hensyn til et andet Punkt traf Lund rimeligvis det rette, i det hans Mening, at det venøse Blod ikke strømmer gjennem Aarer med egne Vægge, men gjennem Lakuner mellem Organerne, i det mindste for en Del synes at være rigtig.

Imidlertid havde Lund, hvis Helbred overhovedet var noget skrøbeligt, og som fra Ungdommen af troede sig tvungen til at vogte nøje paa sit Befindende, i Løbet af sine Studieaar begyndt at skrante og at føle sit Bryst angrebet. Den høje Levealder, han naaede, synes at vise, at selv om der i hine Aar har været en Spire til Brystsye tilstede hos ham, har den dog neppe været meget stærk og kom i alle Fald ikke til Udvikling; men da to af hans Brødre vare døde i Ynglingsalderen af denne Sygdom, laa det nær for ham selv ligesom for hans Familie og Venner at frygte, at den samme Skæbne truede ham, hvis der ikke toges kraftige Forholdsregler derimod, og da hans heldige Formuesomstændigheder gjorde dette forholdsvis let, besluttede han at forsøge at styrke sit Bryst ved at leve længere Tid i et tropisk Land.

Valget vaklede i Begyndelsen mellem Brasilien og Isle de France, og jeg har mellem ældre Papirer, som have tilhørt Lund, fundet et Brev fra 1825, som en herboende havde tilskrevet en Ven i Port Louis paa den nysnævnte Ø, og tilsendt Lund, for at han kunde bruge det som Anbefalingsbrev ved sin Ankomst dertil. Endelig valgtes dog Brasilien, og den 28. Sept. 1825 afsejlede han med et dansk Skib fra Kjøbenhavn til Rio de Janeiro. Videnskabernes Selskab forsynede ham med en Del Instrumenter til meteorologiske Iagttagelser, og efter at han havde naaet sit Bestemmelsessted og fundet sig til Rette der, blev der i Begyndelsen af 1827 i Følge en Ansøgning, som min afdøde Fader indgav til H. M. Kong Frederik VI, efter forud i den Anledning at have brevexlet med Lund, tillagt denne 400 Daler aarlig i to Aar, for at han uden at paadrage sig

selv større Udgift kunde paatage sig Indsamling til det daværende Kgl. Naturhistoriske Museum¹).

Efter en temmelig haard Rejse nord om Skotland ankom Lund den 8. Decbr. 1825 om Aftenen til Rio de Janeiro og traf hele Byen illumineret i Anledning af den nuværende Kejsers Fødsel faa Dage i Forvejen. Han opholdt sig derpaa nogle faa Uger i Huset hos den Kjøbmand, paa hvem hans Kreditiv lød, ivrigt, men frugteløst beskæftiget med at oplede en til hans Formaal tjenlig Bolig, indtil det ved Nytaarstid lykkedes ham ved den ham for øvrigt ubekjendte, hollandske Vicekonsul Hindrichs forekommende Tjenstvillighed at faa opspurgt en saadan paa en lille Landejendom paa den anden Side af den dybe Bugt, ved hvilken Rio ligger, hvor han (som han skriver i et Brev til min Fader) havde «Bjerg, Skov, Slette, Floden og Havet» tæt ved sig. Han beskæftigede sig her fortrinsvis med at studere og samle Planter og Insekter og med at iagttage den mylrende Mængde af lavere Dyr i Havet langs Kysten, naar Ebbetiden gjorde det lettere at naa dem. Medens Lund opholdt sig paa dette Sted, var det nær ved, at hans Rejseplan var bleven ganske forandret. Omtrent til samme Tid som han var nemlig ogsaa den af sine Rejser i Sydafrika berømte William Burchell fra Europa kommen til Rio for der at træffe Forberedelser til en stor Rejse gennem Sydamerika. Lund gjorde denne ved sine omfattende Kundskaber og sin utrættelige Energi fremragende Mands Bekjendtskab, og Burchell foreslog ham at deltage i den forestaaende Rejse, hvad der i Følge hans Overslag vilde kunne gøres omtrent for det samme, som Lunds paatænkte Ophold i Rio vilde koste. Det var, som man let vil se, et baade smigrende og tillokkende

¹) Den kongelige Resolution var saa lydende:

«Vi ville allernaadigst have bevilget, at der af Fonden ad usus publicos maa anvendes 400 Rdlr. Sølvmynt aarlig i to Aar til Indsamling af zoologiske og andre Naturalier i Brasilien ved Candidatus Philosophiæ Lund for det herværende naturhistoriske Musæum, imod at sammes Inspecteur, Professor Reinhardt, opgiver ham de naturhistoriske Gjenstande, hvorpaa han fortrinligen har at henvende sin Opmærksomhed.»

Forslag, og Lund gik ogsaa foreløbig ind paa det, men hørte kort efter af sagkyndige, at Burchells Beregning af Tid og Penge neppe vilde vise sig rigtig. Han opgav derfor atter Planen og vedblev at bo paa den lille Avlsgaard, hvor han havde givet sig i Kost, til ind i Juli, da han fik en Indbydelse af den hollandske Gesandt, Brender à Brandis, en mangesidig dannet Mand, til atter at flytte over til Rio og opholde sig nogen Tid i hans Hus, og Vært og Gjæst fandt gjensidig saa meget Behag i hinanden, at Opholdet forlængedes til Begyndelsen af næste Aar, da Lund den 9. Februar begav sig ind i Landet til den nogle Aar tidligere 32 portugisiske Mil nordøst for Hovedstaden grundede Schweizerkoloni Nova Friburgo for der i større Ro at kunne pleje sine Studier. Her boede han dog kun fire Maaneder og flyttede saa til en omtrent fire Mil længere borte liggende «Fazenda» eller Avlsgaard ved Navn Rosario, hvor han dernæst forblev omtrent fem Fjerdingaar, indtil hans Hjemrejse nærmede sig, og dette Ophold, under hvilket han fortrinsvis gav sig af med at iagttage og samle Omegnens Fugle og Insekter og at fortsætte sine botaniske Forskninger, tør vel nok siges at have været det paa Iagttagelser og Erfaringer rigeste Afsnit af Lunds første Ophold i Brasilien, ligesom det ogsaa ubetinget var det, som gav det største Udbytte for hans Indsamling.

Imidlertid havde Lunds Befindende forbedret sig meget i Brasilien; i alle sine Breve, saavel i dem til sine nærmeste som i dem til min Fader, skriver han stadigt, at hans Brysts Tilstand er ganske tilfredsstillende, og allerede i Breve fra Maj 1828 melder han, at han har besluttet det næste Aar at forlade Brasilien saa tidligt, at han kan komme hjem i Begyndelsen af Sommeren; men at han dog ikke ansaa det for raadeligt, at tilbringe den første Vinter i Danmark, og derfor agtede efter et kort Ophold der at rejse syd paa f. Ex. til Italien om Efteraaret. Inden han brød op fra Rosario, ønskede han dog at se endnu lidt mere af Landets Indre og foretog derfor i Juli en Udflugt paa en Maanedstid til Byen Campos (São-Salvador dos Campos

de Goitacazes) ved Parahyba-Floden nogle Mil fra dens Udløb i Havet, og besøgte paa denne Tur tillige Flækken São-Fidelis, hvor en Del Indianere af Coroado- og Coropó-Stammerne levede i halv civiliseret Tilstand, det vil sige i faste Boliger, beskæftiget med Træhugst og lidt Jordbrug. I September forlod han derpaa Rosario og vendte tilbage til Rio de Janeiro med det Forsæt inden Hjemrejsen at opholde sig nogen Tid et eller andet Sted ved Havet i Omegnen af denne By. I Rio opholdt sig da netop en dansk Gesandt, Baron G. Löwenstern, for at afslutte en Handelstraktat; paa dennes Opfordring ledsagede Lund ham og hans Familie paa en lille Rejse til Orgelbjergene og Parahyba-flodens Bredder, men efter Tilbagekomsten fra denne Tur flyttede han i November til et lille Fiskerleje, Taipú, fire til fem Mil fra Rio, og forblev saa der, indtil der lidt tidligere, end han ventede det, tilbød sig Skibslejlighed, vel ikke til Kjøbenhavn, men dog til Hamborg; med dette Skib afrejste han midt i Januar 1829 fra Brasilien, ankom den 9. April til Elben og naaede faa Dage derefter Kjøbenhavn.

Som Frugter af dette Lunds første Ophold i Brasilien og som Vidnesbyrd om de forskellige Retninger, i hvilke hans Undersøgelser og Iagttagelser vare gaaede, skulle følgende efter hans Hjemkomst udgivne Arbejder nævnes. Under sit Ophold paa Avlsgaarden Rosario havde Lund gjort den i høj Grad overraskende Opdagelse, at Arterne af den til Tanagra-Fuglene hørende Slægt *Euphonia* mangle den saakaldte Muskelmave eller Kraas (*ventriculus bulbosus*), og at Fordøjelseskanalen uden mærkelig Forskjel i Vidde eller Retning fortsætter sig fra Kjertelmaven (*proventriculus*) over i Tyndtarmen, idet disse to Afsnit kun ere adskilte ved et smalt, hindeagtigt og lidt gjennemskinnende Bælte, hvis indre Overflade ganske mangler de talrige Kjertelaabninger, hvormed Kjertelmaven er besat, og skiller sig fra Tyndtarmen ved Mangelen af de tætte Ziksak-Folder, som findes paa dennes indre Overflade. Denne endnu stedse enestaaende Afvigelse fra Fordøjelseskanalens sædvanlige Bygning

hos Fuglene beskrev og afbildede Lund i et 1829 i Kjøbenhavn trykt lille Skrift: «de genere Euphones», som tillige gav en Fremstilling af disse Fugles Levemaade og en kritisk Oversigt over Slægtens Arter. Lige til den allernyeste Tid synes Lund at have været den eneste, som havde undersøgt dette mærkværdige Bygningsforhold; det var, som det synes, stedse til hans Afhandling, ikke til egne Undersøgelser, at de zootomiske Lærebøgers Forfattere støttede sig, og hans Afbildning er gjentagne Gange bleven kopieret; men for faa Maaneder siden har en engelsk Anatom, Hr. W. A. Forbes, paany undersøgt Sagen og, medens han for Resten ganske bekræfter Lunds Angivelser, modsiger han dem i et enkelt Punkt. Paa den indvendige Overflade af det smalle Bælte mellem Kjertelmaven og Tyndtarmen havde Lund ment at se en svag Fordybning, til hvilken der udvendig skulde svare en lille Udvæxt neppe saa stor som et ganske lille Knappenaals-hoved. Han udtrykker sig meget forsigtigt, men det fremgaar dog af hans Ord, at han helder mest til at betragte, ikke Bæltet men den lille Udvæxt som svarende til de beslægtede Fugles Muskelmave; hvad i saa Fald selve Bæltet svarer til, siger han ikke. Denne lille Knub har Hr. Forbes ikke kunnet finde, skjøndt han har havt fire forskjellige *Euphone*-Arter til sin Raadighed, for største Delen de samme, som forud vare undersøgte af Lund; han antager derfor, at denne, hvad dette Punkt angaar, har skuffet sig, og heri har han ganske vist Ret. Vort Museum besidder endnu stedse to Spiritus-Præparater af *Euphone violacea*, begge givne af Lund selv ved hans Hjemkomst i Aaret 1829; paa begge finder jeg Forholdet at være ganske som Hr. Forbes siger, og saaledes finder jeg det ligeledes paa et Spiritus-Exemplar af *Euphone affinis* fra Realejo.

En anden Frugt af Lunds første Ophold i Brasilien er hans interessante Skildring af de brasilianske Myrers Levemaade, som meddeltes i Juni-Hæftet af *Annales des sciences naturelles* for

---

1) *Proceed. Zool. Soc. of L. f. 1880. Part II, Aug. 1, p. 143.*

1831 i Form af et Brev til dette Tidsskrifts Redaktør, V. Audouin, men som tillige i en noget forkortet Oversættelse blev trykt i Dansk Ugeskrift (Bd. II, 1833) og derfra atter oversat (rimeligvis af Dr. Th. Cantor) paa engelsk, senere optoges i Calcutta Journal of Natural History (Bd. III, 1843). Dette Arbejde var det første, som behandlede dette rige Emne, og det er neppe senere gjort overflødig ved noget bedre og fuldstændigere. Man ser af selve Afhandlingen, at den er skreven i Paris og skyldes Audouins Anmodning; men det er urigtigt, naar man har sagt, at selve Iagttagelserne vare anstillede paa dennes Opfordring eller efter hans Anvisning; de skrive sig alle, og kunne naturligvis, da de offentliggjordes i 1831, kun skrive sig fra Lunds første Ophold i Brasilien, og han havde paa den Tid aldrig set eller staaet i Forbindelse med Audouin, hvem han først lærte at kjende i Efteraaret 1830, og som, den Gang Lund i 1825 rejste til Brasilien, ganske nylig havde begyndt sin betydningsfulde videnskabelige Løbebane.

Fremdeles maa endnu Lunds Arbejde om de kamgjællede Snegles Æghylstre og den i dem sig udviklende Yngel omtales paa dette Sted; thi det var Iagttagelser i Rio i den første Tid af hans Ophold der, som ledte ham ind paa dette Emne; men de bleve rigtignok fortsatte efter hans Tilbagekomst til Europa, og hele Undersøgelsen først afsluttet i Kjøbenhavn ved Hjælp af det Materiale, som de derværende rige konkologiske Samlinger ydede ham. Han havde i Bugten ved Rio fundet en Mængde Æghylstre af en Havsnegl, i hvilke han iagttog en Yngel, der svømmede omkring i den Vædske, som fyldte Hylstrene, ved Hjælp af en Dusk lange Svinghaar eller Fimrehaar, altsaa bevægede sig ved andre Redskaber og paa en anden Maade end den fuldtudviklede Snegl, saa at Ynglen maatte antages senere at undergaa en Slags Forvandling. Omtrent samtidigt med Lund eller maaske lidt senere havde den engelske Zoolog Grant gjort lignende Iagttagelser ved de engelske Kyster, men allerede offentliggjort dem, førend Lund vendte tilbage til Europa; for

saa vidt kan Lunds Arbejde kun betragtes som et Tillæg til disse, men hvad der for ham var Hovedsagen, var selve Æghylstrene, som hidtil havde været meget forsømte af Malakologerne, til Dels endog ganske miskjendte og antagne for egne Dyr, som henstilledes blandt de paa den Tid endnu kun lidt kjendte Polypdyr. Han undersøgte dem med Hensyn til deres Bygning, Form og indbyrdes Forbindelse og gav en herpaa grundet overskuelig Klassifikation af dem; at give noget Udbytte for selve de vedkommende Bløddyr's Systematik ved sit Arbejde var ikke Lunds Tanke, og dertil kan det heller ikke tjene, men inden for sit Omraade er det, saavidt jeg véd, endnu det fuldstændigste og mest indtrængende, som haves, og det har derfor endnu stedse sin Betydning. Lund forelagde sin Afhandling for Videnskabernes Selskab i dettes Møde den 27. April 1832, men maatte paa Grund af Sygdoms-Forfald lade den oplæse af min Fader; et Udtog af den gaves i Oversigten over Selskabets Forhandlinger fra 31. Mai 1831 til 31. Mai 1832; men i sin Helhed er den ikke bleven trykt paa dansk; derimod oversatte Lund den paa fransk og sendte den i Slutningen af 1833 til Udgiverne af Annales des sciences naturelles, i hvilket Tidsskrift den derpaa optoges i Februarheftet for 1834 under Titel af: «Recherches sur les enveloppes d'oeufs des Mollusques gasteropodes pectinibranches avec des observations physiologiques sur les embryons qui y sont continus». Endelig bør her endnu nævnes en meget paafaldende Iagttagelse, som Lund havde gjort ganske kort inden sin Afrejse fra Brasilien. Han havde nemlig ved Dissektionen af en Aadselgrib, en saakaldt Urubu (*Cathartes foetens*), under Huden, paa Forvæggen af Kroen fundet en Aabning, stor nok til, at man kunde stikke en tyk Pennepose derigjennem; Sagen forekom ham imidlertid saa forunderlig, at han ansaa det for nødvendigt at undersøge flere Exemplarer for at forvise sig, om Hullet var andet end en patologisk Dannelse, og i de faa Dage, der hengik inden Afrejsen, lykkedes det ham ikke at skaffe sig flere Exemplarer. Da han imidlertid senere

under et Besøg i Berlin i Efteraaret 1829 besaa det anatomiske Museum der, fortalte han Museets Bestyrer, den berømte K. A. Rudolphi sit besynderlige Fund, og i et Brev til min Fader af 24. Nov. skriver han, at Rudolphi højst forundret fremtog de i Spiritus opbevarede Indvolde af denne Aadselgrib, som Museet besad, hvornæst baade han og den ligeledes nærværende Dr. D'Alton i Forening med Lund undersøgte Kroen og fandt den bygget, ganske som denne havde iagttaget det i Brasilien. Under disse Omstændigheder tog Lund ikke længere i Betænkning at offentliggjøre sit Fund i *Annales des sciences naturelles*¹⁾, skjøndt hverken han selv eller de to Anatomer, som han havde vist det, formaaede at byde nogensomhelst Forklaring; han opfordrede tillige indtrængende til at forfølge Sagen videre, navnlig hos den nærstaaende *Cathartes aura*, men, saavidt mig bekjendt, har denne Opfordring ikke frugtet, og selve hans Iagttagelse er næsten gaaet i Forglemmelse. At Lunds første Rejse iøvrigt har ydet ham Stof til mange flere Arbejder end dem, som han lod trykke, og som der her er gjort Rede for, kan der ikke være Tvivl om; men dels blev han ikke længe nok hjemme til at kunne faa det helt gennemarbejdet, dels ønskede han maaske ikke en Gang at meddele sine Rejse-Resultater i en samlet Form, førend et fornyet Ophold i Rio de Janeiro havde givet ham Lejlighed til at stadfæste og forøge sine ældre Erfaringer; men da han næste Gang kom til Brasilien, vendte han ikke igjen tilbage til de Studier, som forrige Gang havde beskæftiget ham.

Overensstemmende med sin allerede i Brasilien fattede Beslutning forblev Lund efter sin Hjemkomst i Foraaret 1829 kun faa Maaneder i Kjøbenhavn og tiltraadte i de sidste Dage af Oktober en Rejse til Syden. Hans første Maal gjaldt imidlertid Kiel. Allerede da han rejste til Brasilien i 1825, havde han ønsket at kunne medtage Dokortitlen og havde i den Anledning

---

¹⁾ Vol. XXV, 1832.

gjennem Professor Wiedemann i Kiel forhørt, om det filosofiske Fakultet ved Universitetet der maatte være villigt til at lade hans da netop udkomne «*Physiologische Resultate der Vivisectionen*» gjælde som Kvalifikation til den filosofiske Doktorgrad; men han havde fra Fakultetets daværende Decanus, Etatsraad Niemann, faaet et Svar, som ganske vist udtalte sig meget anerkjendende om Bogen samt om Forfatterens Kundskaber, videnskabelige Retning og fuldkomne Herredømme over sit Emne, men tillige fremhævede, at hans Synspunkt kun var det medicinske, og at det filosofiske og især det psykologiske ikke var medtaget, hvorfor Fakultetet maatte ønske en latinsk Afhandling om et filosofisk Emne, som kunde sætte det i Stand til at bedømme Forfatterens Krav paa at faa den filosofiske Doktorgrad. Lunds Afrejse til Brasilien stod den Gang for Døren, der kunde selvfølgelig ikke være Tale om at skrive en ny Afhandling, og Lund rejste derfor uden nogen Dokortitel. Under sit Ophold i Kjøbenhavn i Sommeren 1829 skrev han imidlertid sit allerede omtalte Skrift: «*de genere Euphones*» og sendte det i September Maaned til det filosofiske Fakultet i Kiel. Fordringen om filosofiske og psykologiske Emner synes da at have været opgivet, og Dagen efter at Lund den 4. November var ankommen til Kiel, modtog han der sit Diplom som Doctor philosophiæ. Fra denne By gik Rejsen dernæst til Berlin, hvor han stiftede personligt Bekjendskab med de i zoologisk Henseende ledende Mænd, Lichtenstein og Rudolphi, og opholdt sig en fjorten Dages Tid for at gjøre Studier i det zoologiske Museum, til hvilket der aabnedes ham den frieste Adgang. Den 26. November forlod han Berlin og rejste over Dresden og Prag til Wien, som han naaede i de første Dage af December. Ligesom selve Byen gjorde et behageligere Indtryk paa ham end Berlin, saaledes forekom ogsaa de derværende zoologiske Samlinger ham i mange Retninger og navnlig med Hensyn til den brasilianske Fauna at staa over dem i Berlin; han forblev i Wien indtil Julen, da han over

Venedig, Bologna og Ancona fortsatte Rejsen til Rom, hvor han indtraf den 19. Januar 1830. Vinteren 1829—30 var meget stræng og snefuld; i Berlin havde der været en klingrende Frost; i Wien frøs det 15° , i Venedig 7° , og Overgangen over Appeninerne havde paa Grund af Kulden og det stærke Snefald været baade besværlig og sen; men ikke desto mindre skriver Lund i sine Breve fra denne Periode af hans Rejse, at hans Bryst befandt sig vel. I Rom opholdt han sig indtil den 23. Februar og drog saa videre til Neapel; her forblev han dog kun to Dage, og sejlede saa i Selskab med sin Landsmand Professor J. F. Schouw og en engelsk Læge ved Navn Harwood over til Messina for derfra at tiltræde en botanisk Fodrejse langs Sici-liens østlige og sydlige Kyst; vore Rejsende lejede i denne By en Muldyrdriver og to Muldyr til at bære deres Bagage samt et tredje til at ride paa, naar den ene eller den anden af dem skulde føle sig træt paa Vejen, og droge derpaa afsted over Catania og Syracus til Girgenti, og derfra tværs gjennem Øen til Palermo, hvor de ankom den 31. Marts med anselige botaniske Samlinger, som havde nødt dem til i Girgenti at leje et tredje Lastdyr. Zoologisk Udbytte havde Rejsen derimod ikke bragt Lund; medens derfor Schouw hurtigt rejste tilbage til Neapel, besluttede de to andre Rejsefæller at blive nogen Tid i Palermo for at studere og samle Havfaunaen; thi, som Lund skriver i et Brev fra Palermo til min Fader, «det er i Havet, at Rigdommene befinde sig, og den med en yppig Vegetation tæt begroede og med de forskjellige Dyreformer befolkede Havbund kontrasterer besynderligt med det skaldede forbrændte Land; Middelhavet er uden Sammenligning rigere end Kysterne af Brasilien, medens omvendt den saa meget udskregne rige italienske Vegetation fore-kommer mig som Armoden selv sammenlignet med Sydamerikas Tropevegetation»; og som et Vidnesbyrd om den Iver, hvormed han drev disse Studier, kan det tjene, at han i ganske faa Uger i Palermo samlede henved halvandet hundrede Fiskearter, som han tilsendte det herværende zoologiske Museum. Den 3. Mai

skiltes ogsaa Lund og Harwood; den første sejlede direkte til Neapel, som han naaede den 7de, Harwood blev tilfældig forsinket nogle Dage, men rejste saa over Marseille til Paris.

Mod Slutningen af Opholdet i Palermo havde Lund imidlertid modtaget det uventede Budskab om sin Moders Død, og dette smertelige Tab fik aabenbart en væsentlig Indflydelse paa hans Fremtids-Planer, som maaske bedst kunne omtales paa dette Sted. Af Breve, som Lund kort efter at have modtaget Dødsbudskabet, tilskrev sin yngste Broder, den senere Justitsraad F. Lund, ser man, at han allerede ved Afrejsen fra Kjøbenhavn havde tænkt paa et muligvis fleraarigt Ophold i Udlandet, men ikke havde villet tale om disse løse Planer, og maaske end ikke havde villet fuldt ud hengive sig til dem af Frygt for, at de vilde forurolige hans Moder. Nu var dette Hensyn ikke længere tilstede, og han skrev allerede fra Palermo til sin Familie, at han havde to Planer, som begge vilde kræve en lang Fraværelse fra Hjemmet, men at han, hvad enten han besluttede sig til den ene eller den anden af dem, først vilde gjøre et kort Besøg i Kjøbenhavn i Sommeren 1831; den ene Plan var at tage Bolig i Paris og der at udarbejde og udgive alt, hvad han maatte finde Anledning til at offentliggjøre om sit første Ophold i Brasilien; den anden at foretage en ny Rejse til dette Land. Denne sidste Plan maa dog snart være bleven foretrukken; thi i et Brev til min Fader fra den første Tid af sit Ophold i Paris omtaler Lund allerede Tilbagerejsen til Brasilien som en fuldkommen afgjort Sag. Til Dels tilskyndedes han vel til denne Beslutning af sin, tidligere af Hensyn til sin Moder tilbage-trængte, men nu atter vaagnende Frygt for, at han dog maaske ikke vilde kunne taale det europæiske Klima, til Dels ogsaa af Ønsket at fuldstændiggjøre sine Iagttagelser fra sin første Rejse. Men maaske lededes han mest, uden ret at gjøre sig det klart, af den dybe Længsel efter Tropenaturen, hvormed vistnok ofte de, som en Gang have skuet dens Skønhed og Rigdom, hige tilbage til den; jeg tror saa meget mindre at tage fejl i denne

Formodning, som Lund, da senere Omstændighederne (hvad vi snart skulle høre) en Stund gjorde ham betænkelig ved at vende tilbage til Brasilien, aldeles ikke gjenoptog Planen at tage Bopæl i Paris, men tværtimod strax tænkte paa en Rejse til et andet Tropeland.

I Neapel traf Lund sammen med Anatomen Dr. A. W. F. Schultz, med hvem han allerede havde stiftet Bekjendtskab i Wien og aftalt at mødes i Italien for i Fællesskab at anstille Undersøgelser over Krebsdyrenes Blodomløb. Disse Undersøgelser, hvis Udbytte var deres allerede i Anledning af Lunds Prisskrift omtalte Fællesarbejde i Oken's Isis for 1830, medtog Tiden til Slutningen af Juni, da Lund sendte Manuskriptet til Kjøbenhavn for derfra at tilstilles Oken, og derpaa rejste til Rom. Her blev han atter nogle Uger og drog derfra over Florens og Milano til Genf, væsentligst vistnok for at lære den berømte Botaniker P. De Candolle at kjende, og saa videre til Paris, hvor han ankom i de første Dage af September.

Han havde haabet der at møde den bekjendte Entomolog Lacordaire, som han havde truffet i Brasilien og var bleven nøje bekjendt med; men da han vilde opsøge ham, hørte han, at han allerede igjen var afrejst, for fjerde Gang, til Sydamerika; han havde i Genf af De Candolle faaet en Anbefaling til den vel bekjendte brasilianske Rejsende, Botanikeren A. de Saint-Hilaire, men ogsaa denne havde forladt Paris for at tilbringe Vinteren i Montpellier. I Neapel havde Dr. Guarini, som havde udgivet den omtalte forkortede Oversættelse af Lunds Bog om Vivisektionerne, bedet ham medtage et Brev til Milne-Edwards, og saaledes blev den ene af hans videnskabelige Modstandere i Spørgsmaalet om Krebsdyrenes Blodomløb den første af Paris' naturhistoriske Notabiliteter, som han gjorde personligt Bekjendtskab med. Allerede ved hans første Besøg hos denne kom deres Stridspunkt paa Bane; det Hefte af Isis, som skulde bringe Lunds og Schultz's Afhandling, var endnu ikke udkommet, og Lund maatte derfor udførligt mundtlig fremstille det

Resultat, denne Revision af hans tidligere Undersøgelser havde givet. I et Brev til min Fader dat. Paris 6. Sept. 1830 findes en udførlig Beretning om dette Besøg; det synes mig at vise, at Lunds Opfattelse af det omtalte Organisationsforhold i Grunden var nok saa rigtig som de tvende franske Zoologers daværende Mening derom, og at den i det væsentlige stemmer med den nu gjældende; jeg mener derfor ogsaa, at det kan have nogen historisk Interesse at aftrykke den her. Efter først at have skrevet, at Diskussionen i Begyndelsen truede med for meget at dreje sig om Generaliteter, der ikke ledede til noget Resultat, fortsætter han som følger: «Jeg brød derfor pludselig af og bemærkede, at det i Grunden kunde være ligegyldigt for Øjeblikket, hvad Resultat vi drog af vore Undersøgelser, naar vi blot vare enige om Facta; at vi, hvad disse angik, i 3 væsentlige Punkter afveg fra hinanden, og jeg proponerede at drøfte disse; han var villig dertil. Det første Punkt var Tilstedeværelsen af det venøse Aarsystem, de (o: A. og M. E.) vilde have fundet, men som jeg tilstod ei at have fundet mindste Spor til. Derom bleve vi snart enige. Han tilstod, at det var fremstillet i Tegningerne lidt idealisk for at give en klarere Idé om det, at jeg i Grunden kunde have ligesaameget Ret i at anse det blot som Mellemmummene mellem Organerne, der blot ved den tilfældige Form af de omgivende Dele paa nogle Steder antog en kanalagtig Form. Vel! svarede jeg, men hvad Forskjel er der da mellem denne Organisation og Insekternes? Det andet Punkt var Forbindelsen mellem Gjællerne og Hjærtet. Som De véd, ville A. og M. E. have fundet, at de indre af de to i Gjællerne løbende Gange forene sig til en fælles Stamme paa hver Side og indmunde i Hjærtet gennem den store Aabning, jeg har angivet paa Hjærtets Sider; maaske vil De ogsaa erindre af min ældre Afhandling, at jeg ej havde kundet finde Overgang, at Injectionsmassen altid udbredte sig omkring paa Rygfladen af Dyret, men at det ej lykkedes mig at injicere Hjærtet; jeg har i Neapel overbevist mig om Rigtigheden heraf og fundet Grunden

hertil i et ejendommeligt Organisationsforhold, som jeg ej finder noget Analogon til i de øvrige Dyreklasser. Paa Rygfladen af alle Decapoder (tibenede Krebs) befinder sig et meget stort Reservoir, omsluttet til alle Sider ved en Membran; i dette Reservoir udmunde, men hver for sig, de Strømme af Ernæringsvædsken, der komme fra Gjællerne, hvorfor det bestandigt er fyldt med en Vædske, og i Midten af dette Reservoir svømmer Hjærtet, ind sugende gennem sine 6 store Aabninger den omtalte Vædske. Angaaende dette Punkt bleve vi naturligvis ikke enige; enhver blev ved sin Mening, appellerende til Tiden at decidere det; det samme var Tilfældet med det tredje Punkt: Tilstedeværelsen af 6 Ridser i Hjærtet, som han ivrig bestred.»

Denne Meningsforskjel hindrede dog ikke, at Lund jo fandt en venlig og anerkjendende Modtagelse hos Milne-Edwards, som strax Dagen efter gjorde ham bekjendt med V. Audouin, og af denne, som vistnok var den af Zoologerne i Paris, hvem Lund sluttede sig nærmest til, fik han atter nogle anbefalende Linjer til Cuvier. Ogsaa hos ham fandt han en velvillig Modtagelse, og i Cuviers videnskabelige Aftenselskaber fik han Lejlighed til at lære at kjende en stor Del af Paris' dalevende Naturforskere og andre videnskabelige Berømtheder; ogsaa Humboldt, som den Vinter to Gange kom til Paris, fik Lund der at se og blev forestillet for ham. Cuvier læste netop paa den Tid ved Collège de France om Naturvidenskabernes Historie, og Lund fik saaledes Lejlighed til at høre en Række af disse glimrende og med Rette berømte Forelæsninger; men han indskrænkede sig ikke til dem; paa Grund af sin forestaaende nye Rejse til Brasilien ønskede han at forøge sine Kundskaber i Astronomi, Fysik og Kemi og bivaanede til den Ende ogsaa Biots, Ampères og Thenards Forelæsninger.

Det paa mange Maader fængslende og ansprende Samliv med den naturhistoriske Verden i Paris fortsattes til Maj Maaned det følgende Aar, da han vendte hjem for at tilbringe nogen Tid i sin Families Kreds, inden han paany rejste til Brasilien.

I Begyndelsen af Maj fik han endnu i Paris Underretning om, at han enstemmig var bleven valgt til Medlem af vort Selskab; den 24de afrejste han derfra og naaede efter ganske korte Ophold i forskellige tyske Byer i de første Dage af Juli Kjøbenhavn efter en Fraværelse af omtrent 20 Maaneder.

Kort i Forvejen var der imidlertid kommet Efterretning til Europa om, at en Revolution i Rio de Janeiro havde medført Keiserens Tronafsigelse og fremkaldt en ikke ringe Gjæring baade i denne By og paa andre Steder i Brasilien. Paa Grund heraf forekom det Lund mindre tilraadeligt at vende tilbage til Brasilien, og da han under sit Ophold i Rom, hvor han havde gjort den bekjendte Zoolog Charles-Lucien Bonapartes Bekjendtskab, var bleven opmuntret af denne til hellere at foretage en Rejse til Jamaica end at vende tilbage til Brasilien, optog han nu denne Idé; men Skjæbnen vilde ikke, at den skulde komme til Udførelse. Kort efter udbrød der nemlig alvorlige Negeruroligheder paa den nævnte Ø, og da Lund tillige modtog beroligende Efterretninger fra Rio, som alle gik ud paa, at Forholdene der ikke kunde berede ham selv eller hans Foretagender nogen Vanskelighed, vendte han til Held for Videnskaben atter tilbage til sin første Plan, at rejse tilbage til Brasilien. Naturligvis maatte disse Forandringer i hans Rejseplaner indvirke paa hans Ophold i Kjøbenhavn, og det er sandsynligt, at dette derved forlængedes ud over hvad der oprindeligt havde været Meningen. Lund benyttede dette ny Besøg i sin Fødeby blandt andet til at udarbejde den allerede omtalte Under søgelse om de kamgjællede Snegles Æggehylstre samt til at forfatte en Afhandling: «om Udviklingsfølgerne i Dyreriget»¹⁾, som nærmest fremkaldtes ved en Afhandling af C. Hauch i Tidsskriftet: «Blandinger fra Sorøe», betitlet: «om nogle rudimentære Organer, om deres Bestemmelse i Naturen, samt om

¹⁾ Maanedsskrift for Literatur, Bd. VI, ogsaa særskilt, tr. hos Fabritius de Tegnagel. Kbhvn. 1831.

en systematisk Udviklingsfølge, som til Dels derpaa kunde bygges»; hans Anmeldelse af dette Arbejde beskæftiger sig dog kun med dets sidste Afsnit om Udviklingsfølgen og i større Udførlighed endog kun med de der fremsatte Anskuelser om Pattedyrenes Systematik. At den Opfattelse og de Betragtninger, som Lund i den Anledning gjorde gjældende, nu efter halvhundredede Aars Forløb til Dels have tabt deres Gyldighed, var neppe til at undgaa i en saa hurtigt sig udviklende Videnskab som Zoologien, som til med maa opbygges paa en ikke alle Steder fast Grund. Men hans Fremstilling vil endnu paa flere Punkter findes træffende og overalt fængslende, og da Lund ogsaa i senere Skrifter fastholdt sin der fremsatte Klassifikation af Pattedyrene, er der særlig Grund til at nævne Afhandlingen her.

Om Efteraaret 1832 forlod Lund endelig Kjøbenhavn for i Hamborg at indskibe sig til Brasilien, og efter at have maattet vente forgjæves der paa Skibslejlighed i nogle Uger, afrejste han endelig den 12. November til Rio de Janeiro, hvor han ankom den 19. Januar 1833. Her blev han strax af den danske Gesandt, Grev F. Reventlow, paa den venligste Maade opfordret til at tage Ophold i hans Hus i den skønne Forstad Botafogo, den Gang som nu den fornemme og rige Verdens Yndlings-Kvarter, og her fandt han i flere Maaneder et sjelden behageligt og gjæstfrit Hjem, lige indtil Grev Reventlow i Midten af Maj 1833 rejste hjem til Danmark med Orlov paa et Aar.

Om Lund allerede ved Afrejsen fra Hjemmet havde foresat sig fortrinsvis at hellige sig til botaniske Studier under sit fornyede Ophold i Brasilien, er vanskeligt at sige, men det blev i alt Fald for længere Tid Tilfældet. Kort efter sin Ankomst gjorde han nemlig Bekjendtskab med Botanikeren Riedel, der havde været en af Langsdorffs Ledsagere paa den store Rejse i det indre Brasilien, som denne Naturforsker foretog i den russiske Regjerings Tjeneste. Da Fuldførelsen af dette Foretagende uventet maatte opgives paa Grund af dets Leders

svækkede Helbred, fulgte Riedel ham til Europa, men var derpaa nogen Tid førend Lund atter kommen ud til Brasilien for paa russisk Regning at fortsætte den afbrudte Rejse og afventede nu i Rio Regntidens Ophør for at kunne begynde sine Rejse-Forberedelser. Lund og Riedel sluttede snart et nøje Venskab og foretog jævnlig i Fællesskab botaniske Exkursioner i Omegnen af Rio; da dernæst Grev Reventlow var afrejst, lejede begge i Forening et lille Hus i Engenho velho, en af Rios mindre Forstæder, og Lund fortsatte nu i dagligt Samliv med Riedel og hans Familie sit Studium af Floraen ved Rio. Blandt de Sider af Vegetationen, som fortrinsvis beskjæftigede ham paa hans Exkursioner, var ogsaa de Planter, som voxede paa dyrkede Steder, omkring Huse, langs Hækker og Veje, kort sagt de omkring Rio voxende Vej- og Ukrudsplanter, en Side af Plantevæksten, som indtil da var blevet temmelig forsømt af de brasilianske Rejsende, og paa hvilken man før hans Afrejse fra Kjøbenhavn særlig havde henledt hans Opmærksomhed. I September 1833 tilsendte han fra Rio Prof. J. W. Hornemann en udførlig Skildring af denne Vegetation med Anmodning at forelægge den for vort Selskab; af Oversigten over Selskabets Forhandlinger fra 31. Mai 1833 til 31. Mai 1834 (S. LVIII) ses dette ogsaa at være sket; men der gives der kun et meget kort Udtog af Hoved-Indholdet; i sin Helhed blev Afhandlingen først trykt 1838 i 2. Bd. af Krøyers naturhistoriske Tidsskrift, under Titel af: «Bemærkninger over de almindelige Vej- og Ukrudsplanter i Brasilien»; Udgiveren betegner den som «Udtog af et Brev til Etatsraad Hornemann», men siger ikke, hvor eller hvornaar den er skrevet, eller at den har været Videnskabernes Selskab forelagt.

Af et af Lunds Breve til min Fader, dateret Rio den 22. Marts 1833, ser man, at han da netop stod i Begreb med i Selskab med Riedel at gjøre en Tur til Orgelbjergenes nordlige Affald i den Hensigt der at opsøge en Plads, hvor han kunde tage sit Standkvarter efter Grev Reventlows Afrejse. Det lykkedes imidlertid ikke at finde noget passende Sted, og senere, da den

fortsatte Omgang havde fæstnet Venskabet mellem ham og Riedel, bleve de enige om at foretage den af den sidste paa-tænkte Rejse i det Indre af Landet i Forening. Af et senere Brev til min Fader ses det, at Planen var at rejse gennem Provinsen Rio de Janeiro ind i São-Paulo, derpaa gennem denne Provins vest paa til Goyaz, at trænge frem her til Hovedstaden af samme Navn og saa atter at vende sig mod Øst til São-Franciscofloden, passere denne og vende tilbage til Rio gennem Gulddistrikterne i Provinsen Minas-Geraes. Det vilde blive en Rejse paa over 500 portugisiske Mils Længde, til Dels gennem svagt befolkede og lidet bekendte Egne; den var beregnet til at medtage mere end et Aar; dens Formaal var hovedsagelig at studere Landets Fysionomi og dets Plantevæxt, og den bød Lund Lejlighed til under heldige Vilkaar at trænge meget længere ind i Brasilien, end han den Gang ellers vilde have kunnet. Thi Riedel var ikke blot en af de fortrinligste Kjendere af den brasilianske Flora, men han havde allerede da tilbragt 11 Aar i Brasilien, havde derfor det nøjeste Kjendskab til Sproget og Folket og var af mange tidligere Rejser fortrolig med Rejsemaaden; paa den anden Side vilde begge Rejsefællerne i hinanden finde den Støtte, som de mange uforudselige Tilfældigheder, der kunde hænde paa en slig Rejse, nok kunde gjøre gjensidig tilraadelig for ikke at sige nødvendig. Det var dog paa ingen Maade den Gang Lunds Hensigt, at afslutte sit nye Ophold i Brasilien med denne Rejse; kort førend han tiltraadte den skrev han udtrykkelig til sin Broder, F. Lund, i Kjøbenhavn: «Først naar jeg kommer tilbage til Rio fra denne Rejse, vil jeg være i Stand til nærmere at bestemme, hvorlænge jeg endnu tænker at opholde mig herovre, men saameget ser jeg, at det vil blive længere, end jeg havde foresat mig hjemme». Lund kom imidlertid aldrig mere tilbage til Rio end sige til Danmark; hans Lod faldt anderledes.

I Begyndelsen af Oktober var begge Rejsefæller færdige med deres Forberedelser, og den 12. Okt. 1833, lige mod Slutningen af den tørre Aarstid, afrejste de fra Rio med de nød-

vendige Muldyr til at ride paa og sex til at bære deres Rejsegods; dette var dog kun Halvdelen af de Lastdyr, som behøvedes; men da de holdt det for fordelagtigst at gjøre Indkjøbet af de øvrige Muldyr fjernt fra Hovedstaden, sendte de den sværeste Del af deres Gods søværts til Havnen Santos, hvorfra de afhentede det, saa snart de paa deres Vej havde naaet den nogle Mil derfra liggende By São-Paulo, og anskaffede dernæst de manglende Lastdyr i Byen São-Carlos de Campinas, som de havde valgt til Standkvarter under den første Regntid paa deres Rejse. Her fuldstændiggjorde de desuden deres nu ret anselige Karavanes Personale ved at fæste en Opsynsmand, en saakaldt Arriero, som havde tjent i samme Egenskab paa Langsdorffs Rejse og deraf var Riedel bekendt; Lund havde allerede i Rio taget en Neger i Tjeneste, som havde været den preussiske Rejsende Sellows Slave og fulgt ham paa hans Rejser, men var bleven frigivet i Følge en testamentarisk Bestemmelse ved hans ulykkelige Død. Vore Rejsende vare saaledes nu i alle Henseender vel udrustede til deres udstrakte Rejse; Riedel, hvem den russiske Regjering havde stillet meget rigelige Pengemidler til Raadighed, medførte en dobbelt saa stærk Udrustning som Lund; da botaniske Studier og Indsamlinger desuden vare de væsentlige Formaal for Rejsen, indskrænkede Lund sine zoologiske Indsamlinger til Insekter og Smaaafugle, men af disse sidste samlede han ogsaa et ikke ubetydeligt Antal, som han senere, i 1839, skjænkede til det daværende Kgl. Naturhistoriske Museum.

Lund førte paa Rejsen en nøjagtig Dagbog, som han nogle Aar før sin Død har foræret vort Selskabs Medlem, Dr. E. Warming, og som denne venskabeligt har tilladt mig at benytte. Rejseruten lader sig saaledes angive Dag for Dag; det vilde imidlertid føre for vidt at gjøre det; det vil her være tilstrækkeligt at sige, at Rejsen gav ham et i alle Henseender tilfredsstillende Udbytte, og at den overensstemmende med den lagte Plan gik over Byerne Bananal, Taubaté og São-Paulo til São-Carlos de Campinas og derfra

fortsattes, efterat Regntiden var til Ende, gennem tyndt befolkede Egne over São-Bento d'Araquara til Villa Franca, som naaedes den 8. Juni 1834. Her faldt imidlertid Lund i en Feber, som tvang vore Rejsende til et ufrivilligt Ophold i denne By i sex Uger, og da der allerede i Forvejen var gaaet to til tre Uger tabt for dem derved, at Riedel var bleven syg i São-Bento, opgave de nu deres Forsæt at trænge ind i Provinsen Goyaz til Byen af samme Navn, gik kun et lille Stykke ind over Provinsens Grænser til den lille, den Gang kun 8 Aar gamle By Catalão, og rejste herfra ad den korteste Vej til Byen Paracatú i Minas-Geraes faa Mil fra denne Provins' vestlige Grænse. Herfra vendte de sig i sydøstlig Retning mod São-Francisco-floden, satte den 2. Oktober lidt Nord for det Sted, hvor den optager den af sine Diamanter bekjendte Biflod Abaite, over den her 1500 Fod brede Flod og naaede den 10. Oktober Byen Curvelo. Her mødte der Lund et Tilfælde, som blev af den største Betydning for ham, og som ikke blot igjen førte ham bort fra Botaniken, til hvilken han paa den Tid (saaledes som han selv skriver i et senere Brev til min Fader af 17. August 1839) stod i Begreb med ganske at hellige sig, men som gav hans fremtidige Virksomhed en uventet og ny Retning, og fremkaldte de Arbejder, som fortrinsvis begrunde den Plads, han indtager i Videnskaben. Da Gjennemrejsen gennem denne lille By saaledes blev et Vendepunkt i Lunds Liv, bliver det nødvendigt at dvæle et Øjeblik ved de Forhold, hvilke det skyldtes.

De lave Kalkstensbjerge, der strække sig over den Del af Brasilien, hvorhen Lund da var kommen paa sin Rejse, og som af Beboerne sædvanlig kaldes Serrotes, ere overalt i deres Indre gennemkløftede af labyrinthiske Gange og Huler, som aabne sig ud ad gennem Kalkstensens mange stejle, hyppigt vildt spaltede Klippevægge, og disse Huler og Gange ere i Reglen mere eller mindre fyldte med en rødlig Lerart af samme Slags som den, der danner Jordsmonnet i denne Del af Landet, men derhos

sædvanligvis saa stærkt svangret med Salpeter, at dette Salt med Lethed kan udludes af den, og Befolkningen derved skaffe sig en Nødvendighedsartikel, som det vilde være besværligere og bekosteligere at forsyne sig med paa anden Maade. Befolkningen i disse Egne havde derfor allerede i forrige Aarhundrede begyndt paa denne Salpeter-Tilvirkning, og det var under Arbejdet heller ikke undgaaet de dermed beskæftigede Folk, at den salpeterholdige Jord undertiden indeholdt store Knogler, som de stedse antog for Levninger af kæmpemæssige Mennesker, men iøvrigt ikke brøde sig om. Det var derfor ogsaa naturligt, at da det Indre af Brasilien endelig i de første Tiaar af vort Aarhundrede begyndte at besøges af europæiske Videnskabsmænd, maatte disse paa deres Rejser høre tale om denne Salpeter-Fabrikation, og flere af dem besøgte ogsaa enkelte Huler, naar saadanne netop laa paa deres Vej. Eschwege, der som bjergværkskyndig længe berejste Minas-Geraes for den portugisiske Regjering, har berettet om Salpeterhuler i Nærheden af Villa Nova de Formiga i den sydlige Del af Provinsen, og baade han og fremdeles Aug. de Saint-Hilaire, samt Spix og Martius have besøgt lignende Huler langt længere nord paa ved Byen Formigas de Montes Claros; ja, de sidstnævnte to Rejsende havde endog hørt sige, at der nogle Aar i Forvejen var fundet et stort Ribben i en af disse Huler; de havde derfor ogsaa under et kort Besøg i denne Hule ladet grave efter og virkelig fundet nogle Knogler, som de i deres store Rejseværk have henført til en Megalonyx eller et i alt Fald lignende Dyr. Men det var stedse ogsaa blevet ved slige faa, lejlighedsvis gjorde Besøg; ingen havde forsøgt at gjøre de brasilianske Huler til Gjenstand for en virkelig Undersøgelse.

Ogsaa i Omegnen af Curvelo findes der Salpeterhuler, og en tilfældig Indbydelse, som vore Rejsende ved Ankomsten fik til at tage hen til en et Par Mil syd for Byen liggende Avlsgaard, Porteirinhas kaldet, som den Gang tilhørte en dansk ved Navn P. Claussen, gav Lund Lejlighed til at besøge enkelte af dem

og at se nogle der fundne Knogler. Han fattede, hvilken vid Mark for betydningsfulde Opdagelser, der her aabnede sig for ham, men han saa ogsaa, at han ikke af den Grund turde afbryde den med Riedel aftalte Rejse; efter nogle Dages Ophold paa Porteirinhas fortsattes derfor den 20. Oktober Rejsen over Lagoa Santa og Sabará og dernæst videre gennem Guldegnene til Provindsen Minas' Hovedstad, Ouro-Preto. Det aftaltes der at ende den fælles Undersøgelses-Rejse; Riedel agtede derfra at vende tilbage til Rio de Janeiro uden flere Ophold ad den korteste Vej, hvorimod Lund besluttede at vende om igjen til Velhasfloddalen for at undersøge de derværende Huler.

Ouro-Preto naaedes den 24. November; men kort efter Ankomsten blev Riedel farlig syg; Lund kunde under disse Forhold ikke forlade ham og nødtes derved til et Ophold af flere Uger, hvilket han anvendte til at samle og udarbejde de Iagttagelser, som han paa sin lange Rejse havde gjort med Hensyn til den Vegetationsform, der indtager den langt overvejende Del af de store Landstrækninger, gennem hvilke hans Vej var gaaet, i en udførlig Afhandling, betitlet: «Bemærkninger over Vegetationen paa de indre Høisletter af Brasilien, især i plante-historisk Henseende», eller med andre Ord over Campos-vegetationen; han fuldendte denne højst detaillerede Afhandling skilt fra sine Samlinger og fra alle literære Hjælpemidler den 8. Februar 1835 i Ouro-Preto og tilsendte min Fader den nogle Dage senere fra den lille By Cachoeira do Campo med Begjæring, at han vilde forelægge den her i Selskabet, hvad da ogsaa skete den 10. Juli samme Aar, hvornæst den tryktes i 6te Del af Selskabets naturvidenskab. og mathem. Afhandlinger (Kbhvn., 1837¹). Afhandlingen gjør Rede for de fysiske Forhold, der synes at betinge eller begunstige Camposeggenes ejendommelige Vegetation og giver en meget fyldig og interessant Skildring af de tre Hovedformer, under hvilke den viser sig, dels (men

¹) Særtrykkene udkom dog allerede 1835.

yderst sjelden) som virkelige Skove (Catanduva), dels som temmelig spredt staaende, lave, ligesom forkrøblede og krogede Træer, der voxe i Græsset mellem en Mængde Halvbuske og vedvarende Væxter (Cerrado), dels endelig som Græsmarker, hvor Cerradernes Træer ere næsten eller ganske forsvundne, og hvor kun de omtalte Væxter og lave Buske gro mellem de i spredte Totter voxende Græsarter (Campo limpo). Men hvad der giver Lunds Afhandling en ganske særegen Interesse og Betydning er den her for første Gang fremsatte og udviklede Anskuelse, at alle disse tre forskellige Vegetationsformer ere afledte den ene af den anden og alene skyldes Menneskets Indvirkning, det vil sige skyldes evindelige Markbrande. At der er noget rigtigt i denne Lunds Mening, og at han med stor Dygtighed har søgt at begrunde den, maa ganske vist alle erkjende, men det er maaske dog et Spørgsmaal, om den kan hævdes i sin fulde Udstrækning. Det er ikke her Stedet til en indgaaende Drøftelse; men det kan maaske være tilladt at paapege to Omstændigheder, som i mine Tanker gjøre det vanskeligt at slutte sig til Lunds Anskuelse i dens hele Udstrækning. Det er klart, og det erkjendes ogsaa af Lund selv, at de Markbrande, som kunne have fundet Sted i den forholdsvis korte Tid af halvandet hundrede Aar, som den Gang Lund skrev, omtrent var henrunden, siden den nuværende Befolkning af portugisisk Herkomst havde begyndt at nedsætte sig i Brasiliens indre Provindser, ikke forslaa til at forklare den allerede den Gang stedfindende Forskjel i Camposvegetationens Udseende og Beskaffenhed. Han maa derfor for en meget stor Del tage sin Tilflugt til andre Markbrande, som tidligere, før Europæernes Ankomst, gennem et muligvis langt Tidsrum kunne have været antændte af disse Egenes oprindelige vilde, nu næsten forsvundne Beboere; men det turde dog falde noget haardt at tiltro disse, utvivlsomt faatallige, i den raaeste Naturtilstand omvankende Stammer en særdeles stor Indvirkning paa Landets hele Udseende over umaadelige Strækninger. Den anden Vanskelighed kunde ganske vist ikke fremstille sig for

Lund den Gang han skrev sin Afhandling; men den synes mig at rejse sig af hans egne senere Opdagelser angaaende Landets tidligere Pattedyrverden; af de i Kalkstenshulerne fundne Levninger af denne, véd man, at den foruden visse endnu levende ægte Camposdyr ogsaa har talt flere uddøde Hestearter og Lamaer. Ligesaa lidt som den Slags Dyr i Nutiden leve i sluttede Skove, have de vistnok gjort det i Fortiden, og man synes berettiget til at antage, at Brasiliens indre Højsletter i alt Fald paa mange Steder maa have været aabne, højst med spredte Træer og lave Buske bevoxede Campos, den Gang deres nu uddøde Heste og Lamaer strejfede om paa dem. Hvor fjærnt liggende denne Tid er, kan rigtignok ikke nærmere bestemmes; men paa den anden Side skjønner jeg ikke, af hvad Aarsag de omtalte Egne, som paa hin Tid snarest maa antages at have været skovfattede og aabne, senere skulde være blevne overalt bevoxede med tæt, skjøndt ikke meget høj Skov, som dernæst atter skulde have bukket under for de ved Mennesket forarsagede Forstyrrelser; og til slige Antagelser synes Lunds Hypothese dog at nøde os. Der er imidlertid saa mange gode og skarpsindige Iagttagelser i hans Afhandling, at man maa beklage, at der ikke synes at være blevet lagt synderlig Mærke til den i Udlandet.

Denne Afhandling er imidlertid ikke den eneste Frugt af Lunds vidtstrakte Rejse i det indre Brasilien. Saavel han som hans Rejsefælle samlede saa ivrigt, at de, for at Transporten af deres omfangsrige Herbarier ikke tilsidst skulde blive uoverkommelig, nødtes til gjentagne Gange i Rejsens Løb at sende deres Samlinger til Rio de Janeiro, naar Lejlighed tilbød sig. En Del af de Planter, Lund havde samlet, sendte han paa denne Maade til P. de Candolle, og visse Bind af dennes berømte Prodrômus vidne om, at det er et ikke ubetydeligt Materiale, Forfatteren skyldte Lund. En Del overlod han, efter at Rejsen var til Ende, til sin Rejsefælle, der, eftersom han havde rejst paa den russiske Regjerings Bekostning, naturligvis

maatte sende de af ham selv samlede Planter til St. Petersborg. Andre Herbarier tilsendtes den herværende botaniske Have og afd. J. W. Hornemann, og Resten endelig skjænkede han i en langt senere Tid til Dr. E. Warming, der har havt god Nytte deraf i de talrige, under den fælles Titel «Symbolæ ad Floram Brasilæ centralis cognoscendam» udgivne Afhandlinger.

Men det er paa Tide at vende tilbage fra denne Afbrydelse til Lund selv og hans Rejse. Efter et sex Ugers Sygeleje var Riedel endelig i de første Dage af Februar 1835 saa vel, at han kunde afrejse fra Ouro-Preto til Rio de Janeiro, og nogle Dage senere, den 9. Febr. brød ogsaa Lund op for over Byerne Cachoeira do Campo, Congonhas de Sabará og Lagoa Santa at vende tilbage til de Egne, som skulde blive Skuepladsen for hans fremtidige Virksomhed.

Han ankom til Porteirinhas i Marts 1835 og tog foreløbig Ophold der, men flyttede snart derfra til Curvelo og beskæftigede sig i nogen Tid med at undersøge Hulerne i Omegnen og deriblandt navnlig to paa Landejendommen Maquiné: Lapa velha og Lapa nova de Maquiné. Denne sidste gjorde han til Gjenstand for en udførlig Afhandling, betitlet: «Om Huler i Kalksteen i det Indre af Brasilien, der tildeels indeholde fossile Knokler. Første Afhandling», den første i den Række Arbejder paa dette Omraade, med hvilke Lund berigede Zoologien, og af hvilke den langt overvejende Del ere trykte i vort Selskabs Skrifter, men af hvilke dog nogle enkelte mindre, som fortrinsvis dreje sig om Menneskets Samtidighed med i alle Fald en Del af Brasiliens uddøde Pattedyr, offentliggjordes i Form af Breve til de vedkommende Selskabers Sekretærer i de af den herværende Kgl. Nord. Oldskrift-Selskab udgivne danske og franske Tidsskrifter¹⁾ og i det Brasilianske Historisk-Geografiske Instituts Revista trimensal²⁾.

¹⁾ Antiquarisk Tidsskrift f. 1843—45. — Mémoires de la Soc. R. d. Antiqu. du Nord, 1845—49.

²⁾ Prim. Serie. Tome quarto. 1842. — Tome sexto. 1844.

I Curvelo gjorde han Bekjendtskab med en Nordmand, P. A. Brandt, som havde forladt Norge for at søge Lykken i Chile, men undervejs havde besluttet sig til hellere at gaa til Brasilien, og som lige efter Lunds Ankomst til Porteirinhas ogsaa var kommen derhen i Følge med nogle af den allerede omtalte Ejers Slægtninge. Med denne Mand blev Lund enig om at tage ham med sig paa sine forestaaende Hulerejser, og Brandt, som var i Besiddelse af ikke ringe Tegnefærdighed, blev derved Lund til stor Nytte og har tegnet alle Tegningerne til de talrige Tavler, som ledsage dennes mange Afhandlinger; derimod var han langt fra at besidde videnskabelig Dannelse eller Kundskab og kunde i den Retning ikke være til mindste Hjælp, men han var en ufortrøden og virkelysten Natur, og skjøndt han aldrig lærte at tale Landets Sprog med synderlig Færdighed, kunde han dog i flere Henseender være Lund til Hjælp paa hans Hulerejser, og han blev lidt efter lidt saa uundværlig for denne, at han, ogsaa efter at Huleundersøgelserne vare til Ende, mange Aar forblev i hans Hus og hans Tjeneste lige til sin Død som en mere end syvtiaaerig Olding.

I August blev Afhandlingen om Maquiné-Hulen færdig og afsendt til Kjøbenhavn, og den 2. September forlod Lund Curvelo for at opsøge Huler paa andre Steder i Velhas-Floddalen. Uvist af hvad Grund har Lund i sine Afhandlinger næsten slet ingen Oplysning givet om Tallet eller Retningen af de forskjellige Rejser, han foretog i den lange Tid hans Huleundersøgelser beskæftigede ham; men da slige Oplysninger dog kunne blive til Nytte ved Studiet og Benyttelsen af hans Samling af Huleknogler, og da de, naar man har noget personligt Kjendskab til de berejste Egne, kunne uddrages af hans efterladte Dagbogsnotitser og efterladte Breve uden Fare for større Fejl, skal jeg ved Enden af denne Skitse tilføje en Oversigt over hans Hulerejser; foreløbigt vil det være tilstrækkeligt at sige, at den her omtalte Rejse gik fra Curvelo i nordøstlig Retning til den lille Flække Papagaio, derfra stedse i samme Retning til Rio das

Velhas, som passeredes ved et Sted Hipolito kaldet, det nordligste Punkt i Brasilien, som Lund overhovedet naaede; derfra gik Rejsen atter i sydøstlig Retning til Byerne Pissaráo og Trahiras, her igjen over paa den venstre Bred af Rio das Velhas og dernæst syd paa til Lagoa Santa, som fra Begyndelsen af havde været udset til Standkvarter i Regntiden, og som naaedes den 17. Oktober, altsaa lige førend denne maatte ventes at indtræde. 19 Huler vare blevne besøgte paa Rejsen, men kun i to af dem var der fundet Levninger af uddøde Dyr. Dette var den længste og langvarigste Hulerejse, som Lund overhovedet foretog, og han kom aldrig senere igjen tilbage til denne Egn. Af Breve til hans Broder, afdøde Justitsraad F. Lund, og til min Fader fra Aarene 1838 og 1839 ses det, at han rigtignok den Gang tænkte paa at besøge ogsaa de Huler, som findes i Kalkstensbjergene langs São-Franciscofloden nord for det Sted, hvor den optager Rio das Velhas, men denne Plan kom ikke til Udførelse; alle de efterfølgende Hulerejser udgik fra Lagoa Santa, og strakte sig ikke ret mange Mil bort fra denne lille By, nord og nordøst for hvilken der findes en ganske overordentlig Mængde større og mindre Huler. Denne Omstændighed var det netop, som bevægede Lund til at vælge denne Flække til stadigt Opholdssted fremfor større og i andre Henseender maaske mere tiltrækkende, men fra Hulerne fjærnere Byer, saasom Sta Luzia eller Sabará. Hulernes Nærhed ved Lagoa Santa gjorde, at han kunde forblive i Ro i denne lille By beskæftiget med Studier hele Regntiden igjennem; i Aarets anden, køligere og tørre Aarstid, foretoges kortere eller længere Udflugter, sædvanlig flere hvert Aar, i Mellemmrummene mellem hvilke han da atter paa Dage eller Uger vendte tilbage til sit Hjem for hurtigt at bringe Rejsernes Udbytte i Sikkerhed. Hvor og hvorledes Lund fandt Husly ved sin Ankomst i 1835, véd jeg ikke, men efter nogen Tid lejede han det lille Hus, som han siden vedblev at bebo lige til sin Død; det ligger vel ikke (som man har sagt) ved Bredden af den lille Indsø, der har givet Byen sit Navn (Arrayal da N. S. da Saude da Lagoa Santa),

men dog i ringe Afstand fra den, og som et i flere Henseender oplysende Exempel paa Prisbilligheden, der i alt Fald den Gang herskede i denne Del af Brasilien, skal jeg tilføje, at, da Lund senere i Begyndelsen af 1839 tilkjøbte sig Huset og i sin Have lod opføre endnu en lille Bygning med et Par Rum, hvor Rensningen af Hulefundene kunde foretages, og hvor hans Tyende kunde bo, kom hans hele nette lille Ejendom dog ikke til at staa ham i mere end henved 2000 Kroner, samt at han endnu paa den Tid selv anslog sine aarlige Udgifter til mellem 3200 og 3600 Kroner¹).

Ved Ankomsten til Lagoa Santa havde Lund den Fortrædelighed uventet at finde sig skilt baade fra sine Bøger og Optegnelser (hvoriblandt en allerede begyndt Afhandling om Brasiliens Kalkstenshuler) og tillige fra de Skeletter af Landets nulevende Dyr, som han i Curvelo allerede havde samlet til Sammenligning med Hulefundene. Da han ved Afrejsen derfra antog ikke at ville faa Brug for disse Sager, førend han naaede Rejsens foreløbige Maal, havde han nemlig sendt dem forud til Lagoa Santa; men ved en Misforstaaelse vare de atter derfra sendte videre til Rio de Janeiro. Da han paa den Maade uventet stod berøvet alle sine Hjælpemidler, kunde han ikke anvende Regntiden saaledes, som han havde foresat sig, og tænkte allerede paa at opgive enhver Bearbejdelse af det tilvejebragte Stof, indtil han i Aarets Løb havde fuldendt sin Rejse og var vendt tilbage til Rio de Janeiro.

Imidlertid bragtes han snart ud af sin trykkede Stemning. Strax den første Efterretning om, at Lund havde begyndt at undersøge de brasilianske Knoglehuler og de Dyrelevninger, de skjule, havde vakt stor Opmærksomhed i de videnskabelige

¹) Endnu en Række Aar derefter havde disse Forhold ikke forandret sig synderligt uden forsaavidt, at Daglønnen var stegen noget. Da jeg 1854 til 1856 opholdt mig i Lagoa Santa, lejede jeg et Hus med tilhørende Have, som i nogen Tid havde staaet ledigt, og som jeg før Indflytningen derfor maatte lade istandsætte lidt med en Udgift af neppe 30 Kroner, for en aarlig Leje af henved 80 Kroner.

Kredse her hjemme; man fattede hurtigt den store Betydning af de Forskninger, paa hvilke Omstændighederne havde ført ham ind, men saa ogsaa Vanskeligheden ved at give dem den ønskelige Udstrækning. Efter et Forslag af dets daværende Medlemmer, Professor J. W. Hornemann, min Fader og Professor J. F. Schouw, besluttede derfor vort Selskab i sit Møde den 7. Nov. 1835 at tilbyde Lund 1000 Daler aarlig i Aarene 1836 og 1837 for at sætte ham i Stand til at give sine Forskninger større Omfang; og for med det samme strax her at nævne det, vedtog Selskabet desuden senere, da disse to Aar vare til Ende, paa Forslag af de allerede nævnte Medlemmer i Forening med Professor Forchhammer, den 30. Marts 1838 yderligere at tilbyde Lund 400 Daler aarlig for 1838 og 1839 til at lønne den ham ledsagende Tegner. I Midten af Marts 1836 blev Lund ved den daværende Sekretær underrettet om Selskabets Tilbud, som virkede i høj Grad oplivende paa ham; selvfølgelig sendte han strax Sekretæren sin Tak, og i et samtidigt Brev til min Fader skriver han: «Jeg har anmodet Hr. Etatsraaden» (o: H. C. Ørsted) «at forebringe Selskabet min erkjendtligste Tak for dette særdeles Beviis paa dets Bevaagenhed, men jeg kan ei undlade ved denne Leilighed at tolke den specielt for den af Selskabets Medlemmer, hvis Andeel i samme mit Hjerter til fulde veed at skatte. Saalidet jeg end føler mig værdig til en slig Udmærkelse, skal jeg ikke nægte, at den frembragde paa mig den meest velgjørende Virkning, paa Grund af de Omstændigheder, i hvilke den traf mig». Men ogsaa i hans «Blik paa Brasiliens Dyreverden» læser man (i Slutningen af 2. Afh.) en varm Anerkjendelse og Paaskjønelse af hvad han skyldte Selskabets Understøttelse. Endnu i Juni Maaned samme Aar afsendte Lund fra Lagoa Santa den anden af de to under Titlen: «Om Huler i Kalksteen i det Indre af Brasilien», udgivne Afhandlinger. Den bryder i Grunden den historiske Gang i Fremstillingen af de hidtil foretagne Undersøgelser og handler kun om en enkelt Hule, Lapa da Cerca Grande, blandt 23, som han havde besøgt paa en

Hulerejse nogle Uger i Forvejen; i Begyndelsen af den siger Lund udtrykkelig, at han endnu var skilt fra sine Notitser og øvrige Papirer, og den er derfor vistnok kun nedskrevet, fordi den omtalte Hule bød Lund et Emne, som han kunde behandle fyldigt og tilfredsstillende trods det tilstødte Uheld. Aaret efter begyndte han sit Hovedarbejde nemlig den Række vigtige Afhandlinger, som fremkom i vort Selskabs Skrifter under den fælles Titel: «Blik paa Brasiliens Dyreverden før sidste Jordomvæltning», og som fortsattes uafbrudt til Slutningen af 1844.

De dreje sig fornemmelig om de uddøde Pattedyr, men da der naturligvis ikke kan gjøres tilbørlig Rede for disse uden et stadigt Hensyn til de nulevende Arter, og da paa den Tid Kundskaben til dem var temmelig mangelfuld, indeholde Lunds Afhandlinger ogsaa vigtige Bidrag til deres Historie. Afhandlingerne give først en udførlig og omhyggelig Fremstilling af Hulerne geologiske Forhold, deres Udfyldningsjord og Indbringelsen af de i den begravede Dyrelevninger, og, saaledes som allerede Fællestitlen viser, slutter Lund sig til den paa den Tid endnu ret almindelige Mening, at en pludselig og almindelig Omvæltning, en Katastrofe, skilte den uddøde Dyreverden, hvis Levninger Hulerne gjemme, fra den nulevende. Hans første Formaal i disse Afhandlinger maatte naturligvis være at give saa hurtigt og fuldstændigt, som Undersøgelsernes Gang tillod det, et Indblik i den uddøde Pattedyrfauna i dens Helhed og at paavise dens Karakter og Ejendommelighed i Sammenligning med Nutidens. Allerede i den anden af Afhandlingerne mente han at kunne angive Tallet af de uddøde Dyrearter, hvis Levninger Hulerne havde ydet ham, til 54; men i Aarenes Løb steg dette Tal meget betydeligt, og hans sidste, i Aaret 1841 offentliggjorte, sammenlignende Fortegnelse over de nulevende og uddøde (eller, som Lund kalder dem, fossile) «Pattedyr i Rio das Velhas Floddal» nævner 111 forsvundne Arter.

Men ved Siden heraf giver Lund i en af sine Afhandlinger en meget indtrængende og hidtil neppe overtruffen Fremstilling

af de uddøde Kæmpedovendyrs Benbygning, saaledes som en af ham opdaget Form af disse mærkværdige Dyr havde lært ham den at kjende, i den Hensigt at bevise deres nære Slægtskab med Dovendyrene, hvilket Cuvier allerede havde hævdet, men som paa den Tid netop var blevet stærkt bekæmpet af dennes Efterfølger, Blainville, der paastod, at Kæmpedovendyrenes eneste den Gang nogenlunde vel kjendte Repræsentant, Megatheriet, ikke havde noget med Dovendyrene at gjøre, men var et kæmpemæssigt Bæltedyr og rimeligvis havde næret sig af Myrer. Og ligesom Lund allerede paa dette Sted søger at vise, at Kæmpedovendyrene eller i alt Fald de blandt dem, hvis Levninger han selv havde kunnet undersøge, ikke blot i andre Henseender slutte sig nær til Dovendyrene, men ogsaa lige som disse have været klatrende Dyr, ude af Stand til egentlig Gang, saaledes vender han i sin sidste Meddelelse i Selskabets Skrifter atter tilbage til dette paa Grund af de dermed forbundne Vanskeligheder meget interessante Spørgsmaal, for udførligt at forsvare sin Opfatning mod den berømte R. Owen, som kort i Forvejen i sit Værk om Kæmpedovendyret *Mylodon robustus* jo vel ubetinget havde anerkjendt de megatherioide Dyrs Slægtskab med Nutidens Dovendyr, men tillige ment, at de ikke have klatret, men bevæget sig tungt og klodset paa Jorden og brugt deres store Forkløer til at oprykke Skovens Træer for derved at faa fat paa deres Løv. At Owens Hypothese skulde være rigtig i sin fulde Udstrækning, er ikke rimeligt; men det samme kan vel nok ogsaa siges om Lunds Anskuelse; Sandheden ligger sikkert her som saa ofte i Midten; nogle af Kæmpedovendyrene have vistnok været for store til at klatre, men selv disse have neppe revet Træerne op med Rode, men snarere rejst sig skraat op mod Stammerne og haget og trukket mindre Træers Kroner ned til sig.

Det var Lunds Hensigt, naar han var naaet til Ende med den almindelige Skildring af den forsvundne Fauna i dens større Træk, at give udførlige monografiske Bearbejdelser af i alt Fald

en Del af de forskjellige Pattedyrordeners saa vel uddøde som nulevende Arter, men denne overordentlig udstrakte og vistnok Enkeltmands Kræfter overstigende Opgave fik han kun gennemført for en enkelt Rovdyrfamilies, nemlig for Hundefamiliens Vedkommende; den anden Afdeling af denne Monografi, som skulde omhandlet Katte-, Maar- og Bjørnefamilierne, maatte han (som han skriver i et Brev til min Fader af 1. April 1842) foreløbigt lægge til Side, fordi han manglede enkelte til Sammenligning med Hulefundene uundværlige Skeletter af Nutidsrovdyr. Han vendte sig derfor til Bearbejdelsen af de uddøde og nulevende Bæltedyrformer; en kort Oversigt over de derved vundne Resultater blev fremlagt her i Selskabet den 30. Juni 1843 og trykt i Oversigten over dets Forhandlinger i dette Aar; men selve Afhandlingen fuldendte Lund ikke; blandt de Manuskripter, som fulgte med hans Samlinger, da de sendtes hertil, findes kun et Brudstykke af den og adskillige i Anledning af den gjorte Optegnelser.

Den geologiske Hypothese, til hvilken Lund støttede sig i sin Skildring af Hulerne og i sin Opfatning af den i dem begravede Dyreverdens Forhold til den nulevende, er senere atter forkastet; men ligesom det er let forstaaeligt, at Lund ved Begyndelsen af sine Huleundersøgelser holdt fast ved den og mente at kunne bringe de i Hulerne iagttagne Fænomener i Samklang med den, saaledes bør det her fremhæves, at han henimod Slutningen af sine Undersøgelser havde opgivet sine tidligere Anskuelse om dette Punkt, og at han i et Brev til min Fader, dat. d. 26. Apr. 1844, udtaler sin Hensigt i Fremtiden at forandre sine Afhandlingers Fællestitel: «Blik paa Brasiliens Dyreverden før sidste Jordomvæltning», men endnu var uvis med Hensyn til den, han vilde sætte i Steden, og det bør erindres, at denne fuldstændige Opgivelse af Diluviums-Hypothesen endelig ogsaa fremgaar af hans i Marts 1844 skrevne Afhandling om de i den saakaldte Sumidouro-Hule fundne Menneskeknogler, som blev trykt (i fransk Oversættelse) i det

nordiske Oldskrift-Selskabs franske Memoirer¹⁾. Det vil dernæst vistnok vise sig, at i alt Fald en Del af de Arter, der i hans Afhandlinger ere antagne for uddøde, men som tillige siges rigtignok at staa visse nulevende meget nær, i Virkeligheden heller ikke ere forskjellige fra disse sidstnævnte. Men bortset herfra ere de Resultater, som hans Huleundersøgelser lidt efter lidt have bragt, rigtige; og han var derhos ikke blot Banebryderen paa dette Omraade, men endnu den Dag i Dag skyldes næsten alt, hvad der vides om Brasiliens uddøde Pattedyrverden, umiddelbart eller middelbart ham. Den i det foregaaende nævnte P. Claussen begyndte rigtignok, lokket af Lunds Exempel, men med et kun merkantilt Formaal for Øje, ogsaa Huleudgravninger, og solgte Udbyttet af dem til British Museum og til Museet i Paris; men disse Claussens Hulefund synes ikke hidtil at være blevne videnskabeligt bearbejdede; kun nogle af de til Paris solgte Huleknogler ere blevne afbildede og offentliggjorte, dog uden Text blot ledsagede af en kort Tavleforklaring, i Blainvilles pragtfulde, men paa Grund af Forfatterens Død desværre ufuldendte «Ostéographie». Medens det forholder sig saaledes for Brasiliens Vedkommende, have derimod Platalandenes uddøde Pattedyrfauna i de Tiaar, som ere forløbne, siden Lund begyndte sine Huleundersøgelser, været Gjenstand for ikke faa fremragende Videnskabsmænds ivrige Forskninger; de af Lund i Brasilien efterviste uddøde Former ere gjenfundne i disse Lande, ny og mærkelige ere komne til, og det allerede ved ham vundne Indblik i Sydamerikas Fortidsfauna er blevet i høj Grad udvidet; men Fastheden af den af ham lagte Grundvold er ved alle disse Arbejder kun yderligere stadfæstet, og Paaskjønnelsen af Lunds Arbejder vil ikke formindskes, naar man betænker, hvilke Vanskeligheder han havde at overvinde i Sammenligning med de Mænd, hvem man skylder Undersøgelsen af Platalandenes Fortidsdyr. I disse Lande findes nemlig de uddøde Dyrs Levninger ikke i

¹⁾ Mémoires de la Société Roy. des Antiqu. du Nord. Copenhague, 1845—49.

Huler, men ligge begravede i Landets løse Jordsmon i stor Mængde og komme for Dagen ved tilfældige Eftergravninger, eller udskylles af Flodernes Vandstrømme, og det er derhos paaafaldende hyppigt, at deres Skeletter findes liggende hele og holdne i Jorden og med tilbørlig Omhu kunne udgraves temmelig eller vel endog næsten ganske ubeskadigede. I Brasiliens Huler ere Forholdene anderledes; vistnok have ogsaa der de uddøde Dyr Skeletter ofte ligget fuldstændige fra første Færd af; men ved de Forandringer, som gjennemstrømmende Vand hyppigt har frembragt i Hulernes Jordlag, ere visse Dele af de der begravede Skeletter i Tidens Løb blevne førte andetsteds hen, og de tilbageblevne blandede med Levninger af andre Dyr. Huleknoglerne ere derhos meget ofte indlejrede i stenhaarde Breccier, som maa løsbrydes med Brækjern og Hammere, hvorved Knoglernes Itubrydning og Knusning ikke kan undgaas, og Arbejdet skal jo udføres i Hulernes ofte snevre og stedse bælgmørke Gange ved det svage Skin af et Lys eller en lille Lampe. Overvejer man dette, vil man selv uden personligt Kjendskab til Lunds palæontologiske Samling let kunne forstaa, at hvor omfangsrig og i videnskabelig Henseende vigtig og uerstattelig den end er, indeholder den dog ikke et eneste fuldstændigt, ja end ikke et eneste næsten fuldstændigt Skelet af noget som helst af de uddøde Dyr. Lund blev kun i Stand til langsomt at lære disse Dyr Bygning at kjende ved lidt efter lidt at sanke deres Knogler sammen fra mangfoldige, paa forskellige Steder og til forskjellig Tid gjorde Fund. Men var det allerede besværligt, ofte end ikke muligt at skaffe selve Stoffet tilveje i tilstrækkelig Mængde og Fuldstændighed, saa bleve de Vanskeligheder, som dets Bearbejdelse allerede i og for sig maatte frembyde, nødvendigvis endnu meget forøgede ved hans enlige Stilling dybt inde i Brasilien, som fjærnede ham fra, om ikke al dannet, saa dog fra al videnskabelig Omgang og Paavirkning, og som paa Grund af de paa hin Tid ufuldkomne og sparsomme Kommunikationsmidler kun tillod ham langsomt og med stor

Tidsspilde at skaffe sig endog blot de nødvendige literære Hjælpemidler.

De Arbejder, som Lund har offentliggjort om Dyrelevningerne i de brasilianske Knoglehuler, omhandle kun Pattedyrklassen. Men Hulerne gjemme ogsaa Levninger af de øvrige Bendyrklasser om end i ringe Tal i Sammenligning med Pattedyrknoglerne, og Lunds palæontologiske Samling indeholder ogsaa en Del Knogler af disse Dyreklasser, der vise, at Lund ikke forsømte at tage Hensyn til dem. Fugleresterne have en Tid lang beskæftiget ham nærmere, og i Begyndelsen af 1841 hjemsendte han endog en foreløbig Beretning om sine Undersøgelser i denne Retning; i al Korthed er denne Redegjørelse omtalt i Oversigten over Selskabets Forhandlinger i 1840—41, men han har ikke senere ønsket den trykt i sin Helhed, formodentlig fordi han ikke selv var ubetinget tilfreds med det Udbytte hans Undersøgelser indtil da havde givet, og fordi han blandt de udgravede Knogler kun havde truffet nogle meget faa, som han troede med Sikkerhed at turde henføre til et Par virkelig uddøde, fra alle Nutidsfuglene forskellige Former. Endnu ringere Forskjel fra Nutidsfaunaen synes de i Hulerne fundne Levninger af de øvrige ovennævnte Bendyrklasser at vise; skjønt de vistnok for en Del ere af høj Ælde, er der dog neppe nogen blandt dem, som tør antages at antyde en virkelig uddød Art; den af Lund under Navn af «kæmpemæssig Løvfør» omtalte Paddeform, af hvilken der ikke sjælden findes Levninger i Hulernes Jordlag¹⁾ er ikke en uddød Form, men kun den nulevende *Ceratophrys dorsata*, Wied, som imidlertid nu for Tiden næppe længere forekommer i de Egne, hvor Lund anstillede sine Undersøgelser, og som det derfor er let forstaaeligt, at han ikke tænkte paa at drage med ind i Sammenligningen.

At Lunds Huleundersøgelser og deres Resultater i høj Grad maatte tildrage sig Zoologernes og Palæontologernes Opmærk-

¹⁾ Kgl. D. Vidensk. Selsk. naturv. og mathem. Afd. 12. Del. 1846. S. 85.

somhed, kan man sige sig selv; Oversættelser, Udtog og Anmeldelser af hans Afhandlinger findes derfor ogsaa i mange af Datidens Tidsskrifter; jeg skal imidlertid ikke standse ved dem her, men kun berøre de Uddrag, som Lund selv gjorde af de første af de under Titel af «Blik paa Brasiliens Dyreverden før sidste Jordomvæltning» i Selskabets Skrifter trykte Afhandlinger, og som han tilsendte Annales des Sciences naturelles i Aarene 1839 og 1840. Paa Grund af Sproget, paa hvilket disse Udtog ere skrevne, og ikke mindre paa Grund af det nysnævnte højtansete Tidsskrifts store Udbredelse, have de utvivlsomt bidraget særdeles meget til hurtigt at gjøre Lunds Opdagelser bekjendte langt ud over vort eget lille Lands Grænser; men netop derfor maa det beklages, at han ikke vedblev at meddele Tidsskriftets Redaktion nogen Oversigt ogsaa over Gangen i hans senere Undersøgelser; thi Følgen er bleven, at især franske, men ogsaa andre Forfattere have oversat de forskjellige Berigtigelser til de første Afhandlinger, som hans senere Arbejder have bragt, og at de derfor endnu stedse selv i den allernyeste Tid vedblive at gjentage Fejltagelser, som allerede ere rettede for næsten en Menneskealder siden.

I sine Breve fra Rejsen med Riedel og fra de første Aar af sine Huleundersøgelser omtaler Lund kun sjældent sit Befindende; men i 1841 begynder der at vise sig en Forandring i saa Henseende; han antyder Nødvendigheden af, at Hensynet til hans Sundhed maa blive det afgjørende ved hans Fremtidsplaner, og 1842 tog han en hjemsendt Ansøgning til Kongen om en aarlig Understøttelse til sin Tegner igjen tilbage, fordi han troede sig ude af Stand til at fortsætte sine Huleundersøgelser, hvortil en slig Understøttelse vilde forpligte ham. Imidlertid ophørte han dog ikke strax med disse. Samme Aar blev nemlig hans rolige Liv forstyrret ved en Revolution i Provindserne São-Paulo og Minas-Geraes, som udbredte sig netop til den Egn, hvor han boede, og fremkaldte et iøvrigt meget ubetydeligt Sammenstød mellem Regjeringstropperne og Oprørerne ved Lagoa-Santa;

den derved fremkaldte Forstyrrelse og Usikkerhed gjorde, at dette Aar gik næsten ganske tabt for ham, og han besluttede derfor det følgende Aar at indhente det forsømte. Han gjenoptog altsaa i 1843 sine Huleundersøgelser med forøget Kraft, og da han mod Slutningen af Tørtiden fandt en Hule, som lovede meget, lod han det følgende Aar endnu denne samt en ny under Arbejdet i hin opdagede Hule udgrave og afsluttede dermed sine Huleundersøgelser. Udbyttet af disse to sidste Aars Udgravninger var ganske overordentlig stort; det er neppe for meget sagt, at det fordoblede den hele Mængde af fossile Knogler, som de tidligere Udgravninger havde skaffet til Veje, og det gav højst vigtige Oplysninger om en hel Del tidligere kun af temmelig ubetydelige Levninger kjendte uddøde Dyr. Men selve Tallet af de uddøde Arter forøgedes dog ikke meget ved disse sidste Aars efter en ret stor Maalestok foretagne Efterforskninger, og man tør vel deraf slutte, at heller ikke fortsatte Eftergravninger i Hulerne i den af Lund saa ihærdigt gjennem søgte Egn ville bringe mange saadanne for Lyset; hvis et slikt Resultat skulde kunne naaes, vilde det vistnok kun være ved at vende sig til andre og fjærnere hulerige Dele af Landet.

Allerede i 1843 tilskrev Lund sine Brødre i Kjøbenhavn, at han havde opgivet Tanken at udarbejde sit samlede Materiale her hjemme. «Det vilde være Daarskab af mig», skriver han, «at tro, at jeg vilde kunne udholde vor Vinter med min skrøbelige Hælbred og overordentlige Empfindtlighed for Kulde, der naturligviis stedse har tiltaget ved mit lange Ophold i hede Lande». Men en endelig Bestemmelse angaaende sine Samlinger tog han dog først senere. Efter at have brevvetet derom med sine Brødre og Venner her i Byen, tog han den ædelmodige og patriotiske Beslutning, at skjænke dem paa visse Betingelser til sit Fædreland, og rettede i den Anledning i Begyndelsen af 1845 et Andragende til Kong Christian VIII, som det formentlig kan have Interesse at faa meddelt her; det lyder som følger: «Allernaadigste Konge! I Tillid til den høie Interesse, Deres Majestæt

stedse har værdiget at skjænke Videnskaberne i Almindelighed, og den Videnskabsgren i Særdeleshed, der har udgjort Hovedgjenstanden for mine Arbeider i dette Land, vover jeg allerunderdanigst at udbede mig Deres Majestæts allernaadigste Opmærksomhed for en Sag, der har til Hensigt at sikkre Fædrelandet Frugterne af disse Arbeider.

I den Tid, jeg har beskæftiget mig med Undersøgelser over dette Lands uddøde Dyreskabning er det lykkedes mig at bringe tilveie en Samling af herhen hørende Gjenstande, som det oprindeligt var min Plan at udarbejde i Hjemmet. Denne Plan nøde Omstændighederne mig til at opgive, da det er lidet sandsynligt, at min svage Helbred vilde modstaa en saa ugunstig Forandring, som den, en Nedsættelse i Hjemmet vilde udsætte den for efter et saa langvarigt Ophold i de hede Climater. Paa den anden Side er det ei tilraadeligt at beholde Samlingen længere herovre, dels paa Grund af det menneskelige Livs saa vel som selve Landets Usikkerhed, dels i Betragtning af Umuligheden af her at foretage den endelige Udarbeidelse.

Det er derfor min Hensigt, efterhaanden, som den foreløbige Undersøgelse, Bestemmelse og Indførelse i Catalogen tillader det, at nedpakke og afsende den, hvormed Begyndelsen er skeet, i det en Del Kasser ligge i Rio, færdige til at afgaae med første Leilighed, og andre staae her indpakkede til Forsending til Rio.

Da det imidlertid er magtpaaliggende, at denne Samling paa Grund af dens videnskabelige Værd og Interesse, saa snart og saa fuldstændigt som muligt kommer til Nytte for Videnskaben, vover jeg allerunderdanigst at udbede mig den Naade at maatte overgive den til Deres Majestæts allerhoieste Bestemmelse for derover at disponere, som Deres Majestæt maatte finde meest hensigtsmæssigt til Opnaelsen af dette Øjemed.

Samlingen bestaaer af 3 Hovedafdelinger: 1. Skeletter af nulevende Dyr til Sammenligning med de fossile; denne Afdeling er i Hovedsagen fuldstændig for denne Egns Fauna; 2. Knokle-

breccier, samt Haandstykker af Bjergarter til Oplysning af de geologiske Forhold, under hvilke de fossile Dyrelevninger findes, og endelig 3. disse Levninger selv, der udgjøre Hovedsamlingen. En Catalog, der vil ledsage den, vil give de fornødne detaillerede Oplysninger, hvorved dog er at bemærke, at hvad denne sidste Afdeling angaaer, ikkun de større Gjenstande have kunnet finde Plads deri, da Antallet af de mindre er saa stort, at det vilde have overskredet min Tid at bestemme og indføre dem.

At den langt større Deel af de Gjenstande, hvoraf denne Samling bestaaer, mangler i Museerne i Europa, og at følgelig dens Doubletter og Afstøbninger ville blive meget søgte, er en Omstændighed, jeg tillader mig at berøre, blot for at gjøre opmærksom paa de Ressourcer, Samlingen besidder i sig selv til sin egen Forøgelse.

For at sikkre for Fremtiden Samlingens Vedligeholdelse, Forøgelse og videnskabelige Afbenyttelse, vover jeg at frembære det allerunderdanigste Ønske, at den Kapital, der har været anvendt til dens Erhvervelse (som med Fradrag af Tilskudet fra det Kongelige Videnskabernes Selskab af 2800 Rdl. beløber sig til 9000 Rdl.) maa blive at betragte som et Legat, tilhørende Samlingen, for af dens Renter at lønne en Videnskabsmand af Faget som Opsynsmand over den, til hvilken Post jeg allerunderdanigst vover at anbefale Hr. Candidat Reinhardt, som den af vore yngre Naturforskere, der fortrinsviis har beskæftiget sig med de Grene af Zoologien, der fornemmelig komme i Betragtning ved denne Samlings Bearbejdelse. Hvor vidt forøvrigt Samlingen skal bestaae uafhængig for sig, eller indlemmes i een af de alt bestaaende Samlinger imod deri at danne en egen Afdeling med sin særegne Opsynsmand, vil Deres Majestæt allernaadigst bestemme, som De maatte finde tjenligst.

Maatte disse mine allerunderdanigste Ønsker nyde den Lykke at vinde Deres Majestæts allernaadigste Bifald, da vil jeg i Glæde over at see Frugterne af mine Bestræbelser sikkrede for

Fædrenelandet, finde en tilfredsstillende Erstatning for den Tid, deres Erhvervelse har kostet, saa vel som for de Savn og Besværligheder, der have været forbundne dermed.

I dybeste Ærefrygt Deres Majestæts allerunderdanigste Undersaat P. W. Lund. Lagoa Santa d. 10. Januar 1845.»

Paa dette Andragende modtog Lund i Slutningen af Aaret et foreløbigt Svar fra Kongens Kabinetssekretær, men det følgende Aar tilskrev Kongen selv ham saalydende: «Hr. Doctor Wilhelm Lund! Ligesom jeg snart efter Modtagelsen af Deres Skrivelse fra Lagoa Santa af 10. Januar 1845 overdrog min Cabinets-Secretair, Geh.^m Etatsr.^d Adler, uopholdeligen at yttre Dem min Erkjendtlighed for den Gave, De har tiltænkt Deres Fædreneland af de betydelige Samlinger af fossile Dyr-Levninger, som De har fundet i de brasilianske Huler tilligemed en Samling af Skeletter af de i bemeldte Climat nulevende Dyr til Sammenligning med de fossile Levninger, saaledes er det mig en kjær Pligt at gjentage min Tak til dem og at yttre for Dem, hvilke Foranstaltninger jeg har befalet, for at sikre Udførelsen af Deres for Videnskaberne saa veldædige Hensigt.

Directionen for det Kongl. Museum for Naturvidenskaberne er befalet at modtage de Sendelser, som deels allerede ere ankomne, eller som fremdeles forventes fra dem. Disse ville vorde opbevarede uaabnede, indtil Cand. phil. Reinhardt ventes tilbage fra Expeditionen med Corvetten Galathea, med hvilken han afgik i forrige Aars Juny Maaned, og som i Foraaret 1847 paa Tilbagerejsen vil anløbe Rio Janeiro.

Imidlertid indrettes Locale og Skabe til Samlingens Opstilling, og Cand. phil. Reinhardt vil som Inspecteur ved en Afdeling af Museet ansættes med en særegen Gage ved den Samling, som Museet vil skyldte Deres Omsorg for Videnskaberne og Fædrenelands Kjærlighed.

Allerede har Deres Afhandlinger med dertil hørende Afbildninger, som ere optagne i Videnskabernes Selskabs Skrifter, vakt de Naturkyndiges særdeles Opmærksomhed, og ikke mindre

har dette været Tilfældet med de Sendelser, jeg tidligere har modtaget fra dem til min *particulaire Samling*.

Det skulde meget glæde mig, om Deres Helbred tillod Dem at besøge Deres Fædreland og kunde give mig Lejlighed til mundtliggen at gjentage Udtrykket af min Tak og af min Paa-skjønnelse, som jeg beder dem modtage et Bevis paa i Over-sendelsen af min Medaille «*Ingenio et Arti*,» hvilken De som Videnskabsmand har gjort Dem saa vel fortjent til at besidde.

Jeg forbliver med Høiagtelse og Velvillie, Hr. Doctor Lund, Deres forbundne og velvillige (Kongens Underskrift). Kjøbenhavn, den 11. April 1846.»

Og kort efter at have tilskrevet Lund saaledes gav Kongen endnu det yderligere Bevis paa sin Interesse for Sagen ved at tage den Bestemmelse, at jeg, naar Korvetten Galathea paa Hjemrejsen kom til Rio de Janeiro, skulde, hvis Omstændighederne tillode det, afgaa fra Skibet og rejse ind i Landet til Lund i Lagoa Santa for under hans Anvisning at gjøre mig bekendt med Knoglehulerne, og de forskjellige dem og den uddøde Dyreskabning vedrørende Forhold.

Allerede under Oprøret i 1842 havde Lund nedpakket sin Samling og gjort den transportabel for at være forberedt paa at kunne flytte den med kort Varsel, og da det meget store og omfangsrige Udbytte af det følgende Aars Udgravninger gjorde det vanskeligt for ham at rumme det hele samlede Materiale i sit lille Hus paa anden Maade end nedpakket i Kasser, havde han allerede i de første Maaneder af 1844, altsaa et Aarstid førend han tog endelig Bestemmelse med sin Samling, sendt en stor Del af den til Rio de Janeiro, og allerede førend Christian VIII's Svar paa hans Andragende var indtruffet, begyndte Samlingens Afsendelse til Kjøbenhavn til Lunds ældste Broder, senere afdøde Agent C. Lund, for foreløbigt at være under dennes Varetægt. Hjemsendelsen fortsattes, alt som Lejlighed tilbød sig, i 1846 og 1847, men en Del fossile Knogler havde Lund

endnu tilbage i Lagoa Santa, da jeg besøgte ham i 1847, og disse kom først i Sommeren 1849 hertil.

Den Gang jeg i Midten af Marts kom hjem til Kjøbenhavn fra mit Besøg i Lagoa Santa, viste det sig imidlertid, at de Foranstaltninger, som den da nylig afdøde Konge havde omtalt i sit Brev til Lund, ikke vare blevne iværksatte, og at der ikke var blevet bekendtgjort noget om Indlemmelsen af dennes Samling det Kongelige Naturhistoriske Museum. Det var først da dette Museum efter Martsbegivenhederne var blevet henlagt under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, og dets Bestyrelse var bleven forandret, at Kultusminister Monrad samme Sommer fremkaldte en allerhøjeste Resolution, ved hvilken Samlingen blev overdraget til det nævnte Museum overensstemmende med den afdøde Konges skriftlige Tilsagn. Men Museet havde aldeles ingen Plads til Raadighed, hvor Samlingen kunde udpakkes, end sige, hvor den kunde opstilles, og Ministeriet udvirkede derfor tillige, at der indtil videre indrømmedes den tre Værelser i Christiansborg Slots øverste Mezzaninetage, for at den der kunde udpakkes og blive i alt Fald nogenlunde tilgængelig. Allerede i Slutningen af 1849 kom der imidlertid uventet en Ordre fra Overhofmarschallatet, at disse Værelser med en kort Frist atter skulde rømmes, fordi Civillisten selv havde Brug for den hele under den henlagte Del af Slottet. Samlingen maatte derfor atter nedpakkes, og det paa den allerede anvendte Arbejde blev saaledes for største Delen spildt. Først da det en Række Aar senere blev vedtaget at bortflytte det Kgl. naturh. Museums mineralogiske Afdeling fra Museets Gaard for at indlemme den i Universitetets mineralogiske Museum, og efter at Rigsdagen i 18^{58/59} havde bevilget de til denne Beslutnings Udførelse nødvendige 4000 Rdl., blev det derved muligt at skaffe Plads til Lunds Samling og atter at udpakke og opstille den i Vinteren 1859—60 i de ved den nævnte Foranstaltning i det Kgl. naturh. Museum ledigblevne Værelser.

Den Gang jeg i 1847 besøgte Lund, var han endnu ikke

fast besluttet paa for stedse at forblive i Lagoa Santa; han fik tværtimod ved vore Samtaler Lyst til, naar han havde hjemsendt den sidste Del af sin Samling, ogsaa selv at bryde op og rejse tilbage til Europa; dog troede han ikke at turde tage fast Ophold i Danmark; hans Plan var at bosætte sig i Sydfrankrig og en Gang imellem i Sommertiden at besøge sit Fædreland. Men inden dette Forsæt kunde komme til Udførelse, udrød de talrige Revolutioner, som i 1848 og 1849 saa voldsomt rystede Europa, og han bragtes derved til i alt Fald indtil videre at opgive det; i et Brev til mig dateret Lagoa Santa 8. Juni 1848 skriver han: «Jeg føler mig i denne Tid saa rask, at jeg vilde vove mig til at tiltræde Rejsen, naar det gjaldt, men jeg skal ikke nægte, at for Øjeblikket Europa har saa lidet tiltrækkende for mig, at jeg tværtimod priser mig uendelig lykkelig, at jeg endnu sidder i min rolige Krog og uforstyrret kan hengive mig til beata ruris otia, medens det rædsomme Uvejr, der fra alle Kanter trækker op over Europa, udraser.» Faa Aar derefter bragte Lunds herværende Brøders indtrængende Opfordringer ham til atter at tænke paa denne Plan, som ogsaa i hans Husfælle P. A. Brandt havde en ivrig Talsmand; Lund gav foreløbigt efter, men det synes, som om det i Grunden var noget modstræbende. Da der i 1853, da Planen skulde iværksættes, tilmed udrød en heftig Epidemi af den gule Feber i Rio de Janeiro, blev den opgivet, og der blev senere ikke mere Tale derom. Den 30. Novemb. 1853 skrev Lund til mig: «Ja, den oftere projekterede Rejse blev der da ej heller denne Gang noget af, ... alt, hvad jeg kan sige, er, at jeg er ret glad ved, at jeg er blevet, og jeg føler vel, at for at en ny Paroxysme af denne Art skal komme over mig, vil der udfordres en langt væsentligere og mere gennemgribende Forandring af de ydre Forhold end de, der have fremkaldt de tidligere.» Og denne Sagens Udfald var vel ogsaa den, man for Lunds egen Skyld mest maatte ønske. Under mit sidste Ophold i Lagoa Santa i 1854 til 56 blev det mig stedse tydeligere, at man ikke vilde

gjøre Lund en Tjeneste ved oftere at trænge ind paa ham med Opfordringer til at opgive sit vante Liv; jeg tvivler just ikke paa, at hans Helbred vilde have taalt en Omplantning til Sydeuropa; men hans Hjærte hang fast til de Egne, hvor han i mange Aar havde udviklet en stor og betydningsfuld videnskabelig Virksomhed, og hvis Natur og Klima i høj Grad tiltalte ham, og paa den anden Side var han lidt efter lidt ved det afsondrede Liv i Lagoa Santa bleven saa fremmed for de under hans lange Fraværelse i saa mange Henseender forandrede Forhold i Europa og Hjemmet, at en Tilbagevenden til dem neppe vilde have skaffet ham nogen varig Tilfredshed. Trods al Ulighed i mange andre Henseender gik det for saa vidt ham lige som Humboldts Ungdoms-Rejsefælle, Aimé Bonpland, der jo heller ikke, da han blev fri for sit tvungne Ophold i Paraguay, kunde beslutte sig til at vende tilbage til Europa.

I den anden Halvdel af September 1862 mistede Lund sin mangeaarige Husfælle, P. A. Brandt. Denne trofaste Vens Død var ikke blot en stor Hjertesorg for Lund, men medførte ogsaa andre Savn, som det var vanskeligt nok at faa afhjulpne; thi meget af den Gjærning, som Brandt havde havt at udføre, krævede den fuldstændige Kundskab til Dansk, hvilken han, som født Nordmand, havde besiddet. Da Lund derfor i et Brev af 4. Oktober underrettede mig om sit Tab, skrev han tillige, at han helst ønskede at faa den ledige Plads udfyldt med en ung Dansk, og især med en ung Botaniker, som tillige kunde faa Udbytte for sine Studier af den megen Fritid, hans Kald i Lunds Hus vilde levne ham; og han anmodede mig, som bedre end nogen anden kjendte Forholdene, jo før jo heller at faa Sagen bragt til Udførelse. Men da Lund meget godt kjendte den Tiltrækning, som Brasiliens skønne Natur havde for mig, gjorde han tillige i Slutningen af sit Brev mig selv det Forslag at komme over til ham. «Jeg maa derfor», skriver han, «udtale mig og bevidne dem, at, fraseet min ovenomtalte Anskuelse og min Frygt for, at de Tilbud, jeg kan gjøre Dem, der forøvrigt i saa Fald ei vilde ind-

skrænke sig til de ovenfor opgivne, dog ikke vilde bøde paa de Skaar i Deres materielle Interesser, som Opgivelsen af Deres Stilling hjemme vilde medføre, vilde for mig personlig Intet være kjærere, end om De selv kom, og saaledes vore Ønsker maatte træffe sammen i det Punkt, hvortil de saa naturligen synes at convergere. Efter denne Udtalelse overlader jeg nu Sagen til Deres egen Betænkning og Afgjørelse».

Dette Lunds venlige og smigrende Forslag kunde jeg dog af flere Grunde ikke modtage; men det lykkedes at formaa Dr. Warming, den Gang yngre botanisk Studerende, til paa nogle Aar at rejse over til Lund, og dette Valg tør vistnok siges at have været i alle Henseender særdeles heldigt. Baade i Lunds Breve til sine nærmeste og i dem til mig, udtaler han atter og atter i fuldt Maal sin Tilfredshed med, at Warming var kommen over til ham, og det tør vistnok ogsaa siges, at Opholdet i Lagoa Santa har været denne til væsentlig Nytte paa hans senere videnskabelige Bane. Dr. Warming blev tre Aar hos Lund, til ind i 1866; han fik ikke nogen dansk Efterfølger, dels vistnok fordi Lund ved den tilstundende Oldingsalder følte det betænkelige ved under disse Forhold at foranledige yngre Videnskabsdyrkere til at komme over til Lagoa Santa, dels ogsaa fordi han godt indsaa, at ingen saadan vilde kunne indlade sig paa mere end et begrænset Ophold, og fordi den stadige Skiften Husfælle, som heraf vilde blive Følgen, ikke kunde tiltale ham. Først blev den ved Warmings Hjemrejse atter ledige Plads indtaget af en i Byen Sabará bosat Tysker, som var en mangeaarig Bekjendt af Lund, og da han efter en Række af Aar traadte tilbage fra sin Stilling og nogen Tid derefter døde, var en ung Brasilianer, en Søn af en af Lagoa Santas mere dannede Indvaanere, hvis Opdragelse Lund havde taget sig af, og for hvis Fremtid han i flere Retninger senere sørgede særdeles rundeligt og ædelmodigt, imidlertid voxet saa meget til, at Lund kunde gjøre Regning paa i ham at finde den Alderdoms-Støtte, han trængte til, og han var saaledes lige til sin Død omgivet

af hengiven, kjærlig og omhyggelig Bistand og Pleje; end ikke dansk Omgang manglede ganske; thi en ung Dansk, som nogle Aar før Lunds Død tilfældig kom til Lagoa Santa, traadte i hans Tjeneste som Sekretær og Forelæser, og da han senere giftede sig ind i en brasiliansk Familie der paa Stedet, beholdt han dog i alt Fald for en Del den nysnævnte Stilling og forpligtede sig desuden til at blive boende i Lagoa Santa, saalænge Lund levede, mod at denne ved en testamentarisk Bestemmelse tilsikrede ham en vis Sum efter sin Død.

Da Lund i 1844 opgav alle Huleundersøgelser, bevægedes han jo vistnok for en stor Del af de Hensyn, han mente at maatte tage til sin Helbred; men dette var dog ikke den eneste Grund; i et Brev til min Fader fra Januar 1845 skriver han: «Med Hulearbejder er det vel nu tilende, ei fordi det mangler mig paa Lyst, ei heller paa Stof, men deels af Mangel paa Helbred, skjøndt herpaa lod sig raade Bod, da jeg nu har uddannet endeel praktiske Lærlinge, der kunde lette mig Arbeidet noget; men Hovedgrunden er de betydelige Udgifter, der ere forbundne dermed, som jeg ei længere seer mig istand til at bestride af mine egne Midler.» Men Lund var den Gang i sin kraftigste Alder, kun 44 Aar gammel; selv om Forholdene kunde føre det med sig, at han opgav Studiet af den uddøde Dyreskabning, kunde man maaske ventet, at han derfra vilde have vendt sig til andre Undersøgelser. Men dette skete ikke; han opgav med det samme ogsaa enhver strængere videnskabelig Forskning paa alle Naturgranskningens andre Omraader, og dette kan vel nok til en vis Grad kræve en Forklaring. Men denne er næppe at søge fortrinsvis i Lunds Tilbøjelighed til at lade Hensynet til sit Befindende veje noget tungt i Vægtsskaalen. Vanskeligheden ved i sin ensomme Stilling at holde Skridt med Videnskabens Udvikling og Fremskridt, den fuldstændige Mangel paa den Ansporing, som videnskabelig Omgang medfører, endelig den noget slappende Indvirkning, som et meget langt Ophold i

tropiske Klimater saa ofte har paa dem, der ikke ere Landets Børn, forklarer tilstrækkeligt, at Lund ikke senere kastede sig ind paa nye Baner, og det maa derved ikke overses, at han saa meget mere kunde hengive sig til Hvile, som allerede hans Huleundersøgelser havde bragt Videnskaben et Udbytte, som den ikke vil glemme eller ophøre at skatte. Et talende Bevis paa den almindelige Anerkjendelse af og Interesse for hvad Lund har udrettet har man i de Besøg, som han, ogsaa efter at han forlængst havde opgivet al videnskabelig Virksomhed, vedblev at modtage af Rejsende, hvis Vej bragte dem i større eller mindre Nærhed af hans fjærne og afsides, i og for sig interesseløse Opholdssted. Saaledes kom tvende Schweizerlærde, Professor Hauser og Dr. Clara, som et Par Aar berejste visse Dele af det indre Brasilien med det Hverv at undersøge Indvandringsspørgsmaalet, i 1858 i et Besøg til Lagoa Santa for at lære Lund at kjende og høre hans Mening om Sagen. Da L. Agassiz i 1865 kom til Brasilien, satte han sig strax skriftligt i Forbindelse med Lund og sendte tre Medlemmer af den ham ledsagende videnskabelige Stab til Lagoa Santa, af hvilke de to, de Hrr. Orestes St. John og John A. Allen dog kun forbleve der i nogle Dage, hvorimod den tredje, Præparatøren Hr. G. Sceva opholdt sig der to til tre Maaneder. I 1868 fik Lund endog et meget notabelt Besøg; Kejseren Dom Pedro II.^s ene Svigersøn, Hertug August af Sachsen (Coburg-Gotha) en Dattersøn af Louis Philippe, gjorde i dette Aar en Rejse i Provinsen Minas-Geraes og benyttede Lejligheden til at gjøre en Afstikker til Lagoa Santa for at besøge og se Lund. Foruden at den høje Rejsendes Besøg i og for sig maatte være Lund et kjærkomment Agtelsestegn, medførte det desuden den Tilfredsstillelse for ham, at det gav Anledning til Gjenopdagelsen af Maquinéhulen, som havde været Gjenstand for hans første Huleundersøgelser. Denne Hule, som i Følge Lunds udførlige Beskrivelse i Skjønhed langt maa overgaa en hvilken som helst anden af de brasilianske Huler, var i Tidens Løb gaaet i Glemme.

Den gamle Mand, der i 1835 havde ejet Hulen, havde i den Opmærksomhed, som Lund skjænkede den, set et Bevis for at den maatte indeholde Skatte, og havde derfor ladet Indgangen til-
mure for ikke at miste disse; den frodigt opvoxende Vegetation skjulte den hurtigt, og snart vidste ingen mere, hvor Stedet var, hvad jeg selv maatte erfare i 1855, da jeg paa en Rejse fra Lagoa Santa til Franciscofloden undervejs kom forbi Maquiné. Efter Hertugens Rejse afsendtes en Fotograf for at optage Prospekter af de interessanteste paa Rejsen besøgte Steder og om muligt tillige af Maquinéhulen, og han henvistes til i den Anledning at søge Underretning hos Lund; men heller ikke denne Afsending lykkedes det at finde Hulen. Da nu imidlertid selve Kejserens Interesse var vakt, blev Opsøgningen af Hulen paa Provinsregjeringens Bekostning vedtaget, og i 1870 eller 71 lykkedes det endelig i en Officer, som var Provinspræsidentens Adjudant, at finde en Person, der som en meget opvakt, femtenaarig Dreng havde levet paa den nærliggende Fazenda, den Gang Lund undersøgte Hulen, og som selv havde deltaget i Besøgene i denne. Denne Officer, Kaptejn E. J. Gonzaga, lykkedes det endelig med megen Møje og mange Udgifter at gjenfinde den og rydde Indgangen, som dernæst for at sikre Hulen mod Overlast forsynedes med en Jærn-Gitterport. Det var imidlertid ikke altid, at Lund følte sig oplagt til at modtage og se Fremmede. Den især af sine afrikanske Rejser bekendte Richard Burton fortæller i sit Værk over sin Rejse i det indre Brasilien, at han paa Vejen til Diamantdistriktet i 1867 gjorde en Omvej for at besøge Lund, men at dennes Sekretær paa hans Forespørgsel, om han kunde faa Lund at se, med mange Undskyldninger bad ham vente til næste Dag, og at han saa heller ikke blev modtaget, men maatte rejse uden at faa sit Ønske opfyldt, og han forklarer sit Uheld «af den nervøse Frygt for Fremmede, som ofte griber selv stærke Mænd efter et langt Liv i Brasilien, ja under Troperne i det hele taget»¹⁾.

¹⁾ Explorations of the Highlands of the Brazil. London 1869. Vol. II, p. 32.

Saaledes gled Tiden stille hen; naturligvis maatte den høje Alder lidt efter lidt føles mere, han ansaa det stedse for nødvendigere at holde fast ved de Forsigtighedsregler, han fulgte i sin Levemaade, og han indskrænkede vistnok stedse mere sin Omgang; men i Hovedsagen var hans Helbred ikke slet; han følte sig lykkelig og tilfreds i sine Omgivelser, saaledes som han nu en Gang havde ordnet dem, han bevarede usvækket sin Kjærlighed til sine Slægtninge i Danmark og sin Interesse for sine Venner der. I Slutningen af Marts fik han en Forkjølelse, som snart lagde ham paa Sygelejet og medførte en gradvis Aftagen af Legemets Kræfter, indtil han sov roligt hen, tre Uger førend han vilde have fyldt sit ni og halvfjerdsindstyvende Aar; hans Grav er efter hans egen Bestemmelse ude i de Campos, som han elskede saa meget, og hvorhen hans daglige Spadseregange i saa lang en Aarrække havde ført ham.

Lund var en lys og højt begavet Aand, besjælet af en dyb og begejstret Kjærlighed til Videnskaben, og denne Kjærlighed vedblev uformindsket endnu efter at han selv personlig havde opgivet enhver videnskabelig Forskning i strængere Forstand; ogsaa da glædede det ham at se videnskabelig Syslen i sin Nærhed og at tale om videnskabelige Æmner; han bevarede til det sidste sin Interesse for Videnskabens Fremskridt og var glad ved i sin Ensomhed at blive nogenlunde underrettet om dem. Han var derhos en mild, elskværdig, kjærlig og ædel Natur; han søgte ikke og fik derfor heller ikke brasiliansk Borgerret, men vedblev at være dansk Undersaat til sin Død; han vilde derfor ikke kunne øvet nogen umiddelbar Indflydelse paa de offentlige Forhold i den Egn, hvor han levede, selv om ikke en slig Indflydelse havde ligget saa langt fra hans Tanke og Ønske, som Tilfældet var. Men hans retskafne Karakter og hans uafhængige Tænkemaade var i høj Grad agtet og paaskjønnet i en vid Omkreds, og der er ingen Tvivl om, at hans Ord og Mening havde Vægt hos Egnens ledende Mænd, naar han en yderst sjælden Gang fandt Anledning til at komme frem med den. Han besad

endelig en levende religiøs Følelse, han har selv i et af de allersidste Aar af sit Liv i et Brev til sin Fætter, Biskop Dr. P. Kierkegaard, udtalt sig om sit Standpunkt i saa Henseende paa en baade smuk og træffende Maade, og det er mig kjært at have Tilladelse til her at turde anføre hans egne Ord. «Jeg nærer,» skriver han, «den barnlige Tro, men Gud være lovet den faste urokkelige Tro paa et Forsyn i christelig Betydning, et Forsyn, der har talt vore Hovedhaar; men dermed lader jeg det bero; her er min Rubicon. Paa den anden Side af denne Flod seer jeg Ting, der ikke behage mig. Christenheden søndersplittet i talløse confessionelle Fractioner, der staae fjendlige ligeoverfor hinanden; istedetfor Lærens klare Lys Mysticismens Mørke, istedetfor Kjærlighedens Aand Hadets repræsenteret ved Intoleranzen; den simple Tro ofte indblandet med Overtro og dennes uadskillige Ledsager, Fanatismen o. a. Dog maa jeg tilføje, at Enhvers redelige Bestræbelser for at finde Sandheden paa denne Mark stedse ville møde fra min Side den højeste Anerkjendelse og den dybeste Agtelse, medens jeg for min Deel indskrænker mig til at plukke og fryde mig ved de duftende Blomster, som en høi og reen Phantasie har vidst at fremlokke af den, og hvoraf jeg hermed sender Dig een som Erindring fra og om mig. Det er den herlige Kirkesang: «Pange lingua», det mest ophøjede, jeg har læst over dette ophøjede Thema.»

At Lund ved den store Anseelse, som han overalt nød i den videnskabelige Verden, har været Medlem af en Del lærde Selskaber kan næppe betvivles, men i Overensstemmelse med sit beskedne Sind taler han aldrig derom i sine Breve. Blandt de udenlandske Selskaber, som jeg ad anden Vej véd, at han var Medlem af, skal jeg kun nævne det Kejserslige brasilianske Instituto Historico-Geographico og Academy of Natural Sciences in Philadelphia. Af det ovenfor trykte Brev fra Christian VIII til

Lund vil man have set, at han i 1846 modtog Medaillen Ingenio et Arti; men allerede i det sidste Aar af sin Regjering havde Frederik VI i Følge Tronfølgerens umiddelbare, egenhændige Indstilling udnævnt ham til Ridder af Danebrog; senere under Frederik VII tillagdes der ham Professortitlen, og Hans Majestæt vor nuværende Konge gav ham i 1873 Kommandørkorset af Danebrog.

Den sidste offentlige Paaskjønnelse, som Lund modtog, var et nyt, i smukke og anerkjendende Ord affattet Diplom som Doctor philosophiæ, hvilket Kieler-Universitetet sendte ham i Efteraaret 1879 i Anledning af hans halvtredsindstyveaarige Jubilæum som Doktor ved det.

Overblik

over Lunds Hulerejser og de vigtigste paa dem besøgte
Huler, for største Delen uddraget af hans
Dagbogs-Optegnelser.

1835.

Under Lunds Ophold paa Avlsgaarden Porteirinhas og i Curvelo fra Marts til 2. September undersøgtes foruden Lapa Nova de Maquiné ogsaa Lapa Velha de Maquiné, beliggende ligesom den første 3 til 4 portugisiske Mil syd for den ovennævnte By paa Fazendaen (Landejendommen) Maquiné da cima, og fremdeles Lapa do Saco-Comprido paa en Fazenda af samme Navn lidt over en Mil nordøst for Curvelo og Lapa de Mosquito paa Fazendaen Mosquito ved den lille Flod Picão. Men foruden disse besøgtes rimeligvis flere andre, saasom Lapa de Capim Branco, Lapa da Lagoa da Pedra, Lapa de Gentio, Lapa da Onça, om hvis Beliggenhed imidlertid intet sikkert kan siges, da Lunds Dagbog først begynder med Afrejsen fra Curvelo d. 2. Sept. 1835, og da jeg selv ikke har besøgt nogen af dem.

Rejse fra 2. Sept. til 17. Okt. fra Curvelo til Lagoa Santa.

2. Sept. De allerede forud undersøgte Huler Lapa do Saco-Comprido og Lapa de Mosquito passeredes paa Vejen.
- 6-10. " Besøgt 5 Huler i Nærheden af Fazenda de Contria.
- 16-19. " Besøg i Lapa-Grande, Lapa da Boca-Estreita, Lapa das Tres-Bocas, Lapa de Labyrintho og Lapa Velha de Mocambo, alle paa en Fazenda af dette Navn (ikke at forveksle med den faa Mile fra Lagoa Santa liggende store Landejendom Mocambo, fra hvis mange Huler en stor Del af Lunds Samling hidrører.)
20. " Besøgt to Huler, Lapa de São Antonio og Lapa d'Olho d'Agoa, begge paa en Landejendom, der tilhørte en José Querino.
24. " Besøg i Lapa de São-Hipolito, en halv Mil fra den ved Rio das Velhas liggende Fazenda af samme Navn.
26. " Besøgt Lapa da Vargem d'Anta en Mil sydøst for den lille Flække Pissarão.
28. " Undersøgt en Kalkstensklint med en lille Hule ved Bredden af Floden Parauna paa Fazenda do Brejo henimod en Mil sydøst for Pissarão.
30. " Besøgt Lapa de Saraivas paa Fazendaen af samme Navn et Par Mil syd for Pissarão; en Aabning paa Jordens jævne Overflade, fire til fem Fod i Gjennemsnit og lukket med en Trælem fører stejlt ned i et dybt Hul eller Gang.
6. Okt. Besøgt Lapa de Paroba paa Fazendaen af samme Navn, tæt ved Vaaningshuset.
- 9-10. " Besøgt Lapa de Cortume og en anden Hule, begge tæt ved Fazendaen Rotulo.
11. " Besøgt Lapa de Forquilha henimod halvtredje Mil nordnordøst for Rotulo.
13. " Besøgt Lapa da Lagoa do Rotulo paa den ovennævnte store Fazenda.
- Den 17. Okt. Ankomst til Lagoa Santa; i alt bleve 19 Huler besøgte paa denne Rejse, men i Følge Lunds Breve fandtes der kun i et Par af dem Levninger af uddøde Dyr; af de fleste var den salpeterholdige Jord udtaget.

1836.**I. Rejse fra 19. April til 15. Maj.**

19. April. Fra Lagoa Santa til Fazendaen Carrancas, beliggende henimod et Par Mil sydvest for Landsbyen ved Foden af en lang, ganske stejl Klippevæg, i hvilken der findes flere smaa Grotter (furnas) og en omtrent 200 Fod dyb Hule (lapa).
21. " Fra Carrancas til den lidt over en Mil nordvest for denne Fazenda liggende højest ubetydelige Flække Confims og til en i ringe Afstand vest for denne liggende stor Hule, i hvilken der dog kun fandtes Levninger af nulevende Dyr ligesom i Hulen og Grotterne ved Carrancas.
22. " Fra Confims til Fazenda Engenho en Mil derfra; her flere Smaahuler og tre større, Lapa Rica, Lapa da Lagoinha og Lapa de Contendas;

- i den første af disse havde der tidligere været fundet Knogler, men Jorden havde været meget rig paa Salpeter og var helt udgravet.
24. April. fra Engenho til den lille By Bom Jesus de Matozinhos et Par Mil nordvest for Fazendaen. I den nærmeste Omegn mange Kalkklipper med Huler, som besøgte i de paafølgende Dage.
25. " Besøg i en meget stor Hule ganske tæt ved Byen; Jorden i den havde været meget salpeterrig og var næsten ganske borttagen; en uhyre Mængde af Smaaknogler, formentlig Levninger af Uglero, men ingen Levninger af uddøde Dyr.
26. " Besøg i en meget stor labyrintisk Hule, Lapa do Morro Redondo, henimod tre Fjerdingsvej nordøst for Byen, indeholdt ingen fossile Knogler; fremdeles i den nærliggende, ligeledes meget store Lapa dos Poços, der gjenstrømmes af Vand, der har udledet og for en stor Del bortskyldet Hulens Udfyldningsjord. Fossile Knogler fandtes ikke. Paa en stejl Klippevæg i Nærheden har Egnens oprindelige, vilde, nu forlængst forsvundne Beboere tegnet nogle faa røde og gule Omrids af en Hjort, et Navlesvin og en Fugl.
27. " Besøg i Lapa das Palmeiras, hvori enkelte Levninger af uddøde Dyr.
28. " Fra Matozinhos de Bom Jesus til den halvanden Mil nordøst for denne By liggende meget store Fazenda Mocambo, hvor der toges Ophold i en Række Dage for at opspore og undersøge de paa Fazendaens udstrakte Jorder yderst talrige Huler.
- 29-30. April og 1. Maj. Besøg i den meget rige Lapa da Cerca Grande, en lille halv Mil syd for Fazendaens Bygninger. Paa Klippen, hvori den nysnævnte og adskillige andre Huler findes, ses mange farvede Omrids af forskellige Slags Dyr, tegnede i fordums Tid af Landets oprindelige vilde Befolkning.
2. Maj. Besøg i Lapa de Gamba, en Fjerdingsvej øst for Mocambo. Udfyldningsjorden salpeterholdig, til Dels udtaget; Spor til fossile Knogler.
3. " Besøg i Lapa d'Aldéa, tre Fjerdingsvej nordnordvest for Mocambo.
4. " Besøg i Lapa de Taquaral, henimod en Mil sydvest for Mocambo, en stor Klippevæg, hvori en Mængde Grotter (Furnas) og to dybere Indgange. Fossile Levninger.
5. " Besøg i Lapa do Marinho, en lille halv Mil sydvest for Mocambo. En Klippevæg, hvori mange «Furnas» og snævre krogede Gange og Kuogler af Smaapattedyr, især Gnauere.
6. " Besøg i Lapa da Roça do Mocambo, tre Fjerdingsvej sydvest for Fazendaen. En ubetydelig lille Hule, hvori dog Spor til fossile Knogler.
7. " Besøg i den vigtige Hule Lapa da Pedra dos Indios.
8. " Atter Besøg i denne Hule.
9. " Igjen Besøg i samme Hule, fremdeles i en anden paa en anden Side af samme Kalkklippe værende Hule, endvidere i Lapa vermelha sammesteds (ikke at forveksle med Hulen af samme Navn en lille Mil syd for Lagoa Santa), samt i Lapa dos Mocambeiros et Stykke derfra paa det vestlige Afald af samme Klippe, hvori Lapa da Cerca Grande.

10. Maj. Nyt Besøg i Lapa dos Mocambeiros og flere mindre Grotter ved Siden af. I dem alle meget gamle Levninger af Navlesvin, Kapi-varer og Paka'er.
11. " Besøg paa en Eng, Vargem Formosa kaldet, der mod Nord omgives af stejl Klippevæg, som er en Fortsættelse af Pedra dos Indios, og indeholder mange Grotter og Smaahuler. I dem alle Levninger af fossile Dyr.
12. " Besøg i Hulerne Lapa de Periperí og Lapa de Cazimbo; i denne sidste ingen fossile Knogler, i den første talrige Levninger af Navlesvin, Paca og «Dasyopus priscus.»
13. " Nyt Besøg i Lapa de Periperí.
15. " Tilbagerejse fra Mocambo til Lagoa Santa.

2. Rejse, fra 7. Juli til 20. Juli.

7. Juli. Fra Lagoa Santa over Fazendaerne Fidalgo og Engenho til Matozinhos de Bom Jesus.
8. " Fra Matozinhos til Byen Sete Lagoas.
- 9-10. " Besøg hos Ejerne af tre Landejendomme paa den vestlige Side af det lave Vandskjel mellem Tilløbene til Rio Paraopeba og Rio das Velhas.
12. " Besøg i en Hule paa en Joaquim Peres tilhørende Fazenda paa den venstre Side af Vandskjellet. Ingen fossile Knogler fandtes.
13. " Til Fazenda do Saco, henimod tre Mil nordvest for Sete Lagoas.
14. " Fra Fazenda do Saco til en anden Avlsgaard, Pontainha, en Mil nordvest for hin. En god Fjerdingvej herfra en Hule: Lapa de Milagre kaldet. Det er en ubetydelig Hule, som har faaet sit Navn af et Sagn, at en Helgen skal have vist sig der.
15. " Nyt Besøg fra Pontainha i Lapa de Milagre, hvor ingen fossile Levninger fandtes. Derpaa droges videre til Fazenda Genette.
16. " Fra Genette til Hulerne paa denne Fazenda. Først besøgte en lige over for Vaaningshuset liggende Hule med Spor til fossile Knogler; derpaa Lapa Grande de Genette, en meget stor Hule med adskillige Sidegange, i hvilke der fandtes en Del Levninger af uddøde Dyr.
17. " Besøg i Lapa Pequena de Genette, Lapa do Campo og endnu en tredje af Fazendaens Huler.
18. " Fra Fazenda Genette til Sete Lagoas (en Mil).
19. " Fra Sete Lagoas til Matozinhos.
20. " Fra Matozinhos tilbage til Lagoa Santa.

3. Rejse fra 26. Juli til 8. August.

26. Juli. Fra Lagoa Santa til Fazenda Mocambo, og efter Ankomsten der Besøg i to Huler, Lapas de José Antonio.
- 27-29. " Gjentagne Besøg i Lapa da Cerca Grande.
30. " Besøg i fem smaa Huler ved Azude¹⁾ do Mocambo og der efter rejst halvanden Mil videre til den store Fazenda Bebida nordnord-vest for Mocambo.

¹⁾ En opdæmmed Dam.

31. Juli. Besøg i nogle af de omliggende Huler, nemlig Lapas de Come não Bebe, den ene meget stor, den anden meget lille, og tre Huler ved Lagoa dos Pitos, hvoraf en meget stor med mange Gange, og to smaa. Ingen af Hulerne frembød noget mærkeligt.
1. Aug. Besøg i Lapa do José og Lapa do José de Souza.
2. " Fra Fazenda Bebida til Mocambo; paa Vejen besøgte Hulerne Lapa da Genoveva og Lapa de Guará.
3. " Besøg i Hulerne ved Vargem Formosa.
4. " Besøg i Lapa de Periperi.
5. " Besøg i Lapa do Diogo, Lapa das Duas Escadas og endnu en tredje, ubenævnt Hule.
- 6-7. " Besøg i Hulerne ved Pedra dos Indios.
8. " Tilbagerejse til Lagoa Santa.

1837.

1. Rejse fra 18. til 25. Marts.

18. Marts. Fra Lagoa Santa til Fazenda Mocambo.
19. til 24. Marts. Besøg og Udgravninger i Hulerne omkring Pedra dos Indios og i Lapa do Bahu.
25. " Tilbagerejse til Lagoa Santa.

2. Rejse fra 29. August til 10. September.

29. Aug. Afrejse fra Lagoa Santa til den et Par Mil nordligere liggende Flække Sumidouro.
30. " Besøg i Hulerne i Omegnen, først i dem i Klippen Morro de Ribeira, et Par smaa og en stor Hule, i hvilken Vand strømmer ind; derpaa i en Hule i Klippen Serra do Rocha, som Lund gav Navn af Lapa dos Porcos, paa Grund af en Mængde der fundne fossile Kjæber af Navlesvin.
31. " Besøg i tvende andre Huler i Serra do Rocha, den ene meget stor med mange Gange, den anden havde en Tid lang tjent en menneskefjendsk Eneboer ved Navn Rocha til Bolig. Dernæst besøgte to Huler i Serra das Cabeceiras, den ene Lapa da Cabeceira de baixo, den anden Lapa da Cabeceira d'arriba.
1. Sept. Besøg i en meget stor Hule, Lapa do Fumal; her ligesom i de den foregaaende Dag besøgte Huler fandtes mange levende Flagermus, men ingen Knogler.
2. " Besøg i en ikke navngiven Hule i Nærheden.
- 3-5. " Besøg i Hulerne i Klipperne ved Cerca Grande.
- 6-7. " Besøg i Lapa do Bahu.
10. " Tilbagerejse til Lagoa Santa.

1838.

1. Rejse fra 30. Marts til 15. April.

30. Marts. Afrejse fra Lagoa Santa til Sumidouro.
31. Marts og 1. April. Besøg og Ophold i Lapa do Bahu

2. April. Besøg i to Huler paa Fazenda da Dona Maria Theresa. Intet Udbytte.
3. " Besøg i en tredje Hule paa samme Ejendom, som Lund kaldte Lapa dos Ossinhos paa Grund af det store Antal Smaaknogler, som fandtes i den. Fremdeles Besøg i to Huler ved Roça de Alferes Jacintho, i begge fossile Knogler i ringe Tal.
4. " Besøg i Lapa da Lagoa Escura samt i en Hule ved Roça do Chico de Fonseca, begge i samme Omegn og begge indeholdende fossile Levninger i ubetydelig Mængde.
5. " Besøgte Hulerne paa den nærliggende Fazenda do Tenente Silveira tre i Tallet nemlig: Lapa do Urubú, Lapa Velha og Lapa dos Poços; ingen af dem gav Udbytte.
6. " Besøg i to Huler ved Lagoa dos Coches; intet fundet.
7. " Besøg i fire andre Huler sammesteds, som det synes uden Udbytte.
8. " Besøg i en stor og smuk Hule paa en Landejendom tilhørende en Dona Anna Silveira. Nogle faa fossile Knogler fandtes. Derefter Besøg i en Hule ved Sumidouro-Sø.
- 9-14. " Undersøgelse af Lapa da Serra das Abelhas, der gav godt Udbytte.
15. " Tilbagerejse fra Sumidouro til Lagoa Santa.

1839.

Rejse fra 17. Juli til 6. August.

17. Juli Afrejse fra Lagoa Santa til Sumidouro.
18. " Besøg i to Huler ved Lagoa do Sumidouro, hvilke dog ikke gav noget Udbytte.
19. " Tur til Pedra dos Indios, hvor tre Huler, Lapa da Pedra dos Indios no. 2, 3 og 4 undersøgtes med meget godt Udbytte.
20. " Gjentaget Besøg i Lapa da Pedra dos Indios no. 4 og dernæst undersøgt Lapa da Pedra dos Indios no. 5, hvor ligeledes en Del fossile Knogler fandtes.
21. " Besøg i Lapa Periperi, hvor der endnu fandtes nogle fossile Knogler. Paa Tilbagevejen til Sumidouro standsedes ved en meget stor Hule i Serra da Vargem Comprida, hvis Undersøgelse be-
gyndtes.
22. " Nyt Besøg i sidstnævnte Hule, som dog intet Udbytte gav; derpaa undersøgtes en anden ved Siden af den liggende Hule, som leverede nogle fossile Smaaknogler.
24. " Fra Sumidouro til Fazenda Bebida; paa Vejen besøgtes en Hule ved Navn Lapa de Crescume, som dog ikke gav Udbytte.
25. " Besøg i to Huler, den ene indeholdt nogle fossile Smaaknogler i Jorden og oven paa denne en umaadelig Mængde friske Smaaknogler formentlig Levninger af Uglegylp og fik derfor af Lund Navnet Lapa dos Curujes. Den anden Hule, Lapa da Roça dos Negros, afgav nogle fossile Knogler af mindre Dyr.
26. " Tre Huler besøgtes, en kaldet Lapa da Pia, og to beliggende ved en stor Eng Vargem da Escrivania paa Fazendaen af samme Navn.

27. Juli. Nyt Besøg i Lapa dos Curujes, og fremdeles i fire andre Huler, nemlig to ved Come não Bebe, af hvilke den ene afgav nogle fossile Knogler, og to ved Lagoa dos Pitos, som begge intet indeholdt.
28. " Tur til en af Escrivania-Hulerne, hvor der fandtes en Del fossile Levninger, mest Tapir-Knogler.
29. " Nyt Besøg i samme Hule, hvis Undersøgelse fuldendtes; fremdeles undersøgte nok en Hule ved Escrivania og en ved den nærliggende Lagoa de Jacaré.
30. " Tilbage til Sumidouro.
31. " Fuldendt Udgravningen af Lapa da Cerca Grande.
1. Aug. Nyt Besøg i Lapa da Pedra dos Indios no. 1.
2. " Fund af en ny Hule ved Siden af Lapa da Cerca Grande, som dog ikke gav noget Udbytte. Desuden fuldendtes Udgravningen af Lapa da Pedra dos Indios no. 1.
3. " Undersøgelse af en Hule ved Periperí, Lapa de Periperí no. 2, den indeholdt intet. Dernæst søgte forgjæves efter den allerede paa en tidligere Rejse, 2. Aug. 1837, besøgte Lapa de Guará i Nærheden af Mocambo. Endelig fuldendtes Udgravningen af Lapa da Serra das Abelhas.
4. " Besøg i en Hule ved Lagoa do Dentro i Nærheden af Mocambo, nogle fossile Smaaknogler fandtes.
5. " Tur til Roça da Maria Theresa for at besøge nogle Huler, som skulle findes der; det tykkedes dog kun at finde en lille, som intet indeholdt.
6. " Tilbage fra Sumidouro til Lagoa Santa.

1840.

Rejse fra 25. Juli til 5. August.

25. Juli. Fra Lagoa Santa til Sumidouro.
26. " Besøg i to Huler ved den østlige Ende af Lagoa do Sumidouro; den ene havde alt været undersøgt i 1839, men var da for en Del fyldt med Vand; i en forrige Aar utilgængelig Gang fandtes foruden mange Dyrelevninger Knogler af to Menneskeskeletter af overordentlig Ælde i en fuldkommen «forstenet» (fossil) Tilstand.
27. " Besøg i den første Hule i Serra d'Anta, en Del fossile Knogler fandtes.
28. " Besøg i den anden Hule sammesteds, gav ligeledes Udbytte.
29. " Besøg i den tredje Hule i Serra d'Anta, Lapa de Caixão kaldet paa Grund af en stor Afgrund, som findes i den; indeholdt en Del Knogler.
30. " Nyt Besøg og Eftergravning i Lapa da Lagoa do Sumidouro.
31. " Besøg i en Hule i Serra do Mocambo dos Caboclos, der er en Fortsættelse af Serra d'Anta. En Del fossile Smaaknogler fandtes.
1. Aug. Besøg i en lille Hule i Serra de Gambá. Intet Udbytte.

3. Aug. Besøg i to Huler ved Lapinha, der ere meget store, men kun indeholdt faa fossile Knogler.
4. " Frugtesløs Søgen efter en tidligere besøgt Hule ved Roça de Alferes Jacintho.
5. " Tilbage fra Sumidouro til Lagoa Santa.

1841.

I September rejst fra Lagoa Santa og taget Ophold i Sumidouro, hvorfra den fortsatte Undersøgelse af og Udgravning i Lapa do Bahu og Lapa da Lagoa do Sumidouro foretoges.

1842.

I April rejst til Sumidouro og Fazenda Bebida. Fortsat Undersøgelsen af Lapa do Bahu og besøgt en Hule paa Escrivania-Godset, Lapa d'Escrivania no. 1. De politiske Uroligheder forhindrede flere Rejser i dette Aar.

1843.

1. Rejse i Marts.

Tog Ophold i en Hule ved Cerca Grande og foretog en afsluttende Undersøgelse af den derværende Kalkklippe og dens Huler.

2. Rejse i April og Maj.

Tog i April Ophold ved Lapa do Bahu og fortsatte Udgravningerne i denne rige Hule.

Rejste i Maj til Periperi og tog Ophold i en af Hulerne der og flyttede derefter til Lapa do Marinho.

3. Rejse fra 28 Juni til 17. Juli.

28. Juni. Afrejse fra Lagoa Santa til Sumidouro.
- 29-30 " Besøg i og Undersøgelse af den ene Lapa do Marinho, godt Udbytte.
- 1-2 Juli. Besøg i begge Lapas do Marinho, stort Udbytte.
3. " Drog til Taquaral, besøgte to derværende Huler, hvoraf den ene indeholdt en umaadelig Mængde friske Smaaknogler.
4. " Flyttede fra Sumidouro til Taquaral og tog Ophold i en af de derværende Huler.
- 5-8 " Undersøgelse af de forskellige Huler i Klipperne ved Taquaral, som gave ret godt Udbytte.
9. " Arbejdet i en lille ny Hule sammesteds; stærkt revnede og sprukne Knogler fandtes, deriblandt af Platyonyx og Auchenia.
- 10-15 " Fortsatte Undersøgelser i Hulerne ved Taquaral og Fund af nye. Udbyttet tilfredsstillende.
16. " Tilbage til Sumidouro.
17. " Hjemrejse til Lagoa Santa.

4. Rejse fra 26. Juli til 18. September.

26. Juli. Fra Lagoa Santa til Sumidouro.
 27. " Fra Sumidouro til Lapa da Lagoa dos Pitos.
 28. " Besøg i to nærliggende Huler paa Fazenda Escrivania, hvori der fandtes Levninger af Mastodont og Hest, fremdeles Besøg i den nærliggende Hule i Serra do Capão Secco, der gav godt Udbytte.
 29-30 " Fortsat Undersøgelsen af Hulen i Serra do Capão Secco.
 31. " Undersøgt en Hule nær ved Fazenda Bebida, den leverede Knogler af Platyonyx og Lama og Hjort.
 1. Aug. Fortsat Arbejdet i sidstnævnte Hule og i en anden nærliggende, der indeholdt Knogler af en af de meget store afdøde Kapivarer.
 2-3 " Besøg i Hulerne ved Come não Bebe; ringe Udbytte.
 4. " Undersøgelse af Klippen ved Lagoa dos Pitos; ringe Udbytte.
 5. " Besøgtes en Hule ved Vargem d'Escrivania.
 6-26 " Fortsat Ophold i Lagoa dos Pitos, fra hvilket Stede Omegnens Huler besøgtes og undersøgtes.
 27. " Flyttedes fra Lapa da Lagoa dos Pitos til det et Par Mil derfra liggende Sumidouro.
 28. Aug. Toges Ophold ved Lapa da Lagoa do Sumidouro.
 29. Aug.-10. Sept. Arbejdet i ovennævnte Hule fortsattes og tilendbragtes.
 11-17. Sept. Arbejdet i Lapa do Bahu.
 18. Sept. Tilbagevejen til Lagoa Santa.

5. Rejse fra 21. September til 1. Oktober.

21. Sept. Fra Lagoa Santa til Lapa do Bahu.
 22-30. Sept. Fortsat Arbejderne i denne Hule og undersøgt og foretaget Udgravninger i den ikke langt derfra liggende Lapa dos Tatus.
 1. Okt. Tilbagevejen til Lagoa Santa.

6. Rejse fra 5. Oktober til henimod Maanedens Slutning.

5. Okt. Lund sendte sine Arbejdsfolk til Lagoa dos Coches for at efterse de derværende Huler og kom selv efter den 10 Oktober.
 12. " Afrejse til Lapa da Lagoa dos Pitos, herfra besøgtes nogle af Hulerne i Nærheden og navnlig Hulerne ved Vargem d'Escrivania. Hvornaar Hjemreisen tiltraadtes, er ikke optegnet; men i Begyndelsen af November var Lund atter hjemme i Lagoa Santa.

1844.

1. Juni. Afrejse fra Lagoa Santa til Sumidouro.
 2. " Fra Sumidouro til Lagoa dos Pitos, hvor der toges Standkvarter i den ved Søens Bred liggende Hule, der allerede tidligere havde tjent som saadant. Herfra besøgtes daglig de en Fjerdingvej derfra

liggende Huler ved Vargem d'Escrivania; en Del nye fandtes, som dog ikke lovede tilstrækkeligt Udbytte til at lønne en Udgravning; derimod udgravedes to, der vel kjendtes tidligere, men som der enten ikke havde været Tid til at udgrave det foregaaende Aar, eller hvis Righoldighed ikke den Gang havde været tilfulde kjendt. Den fuldstændige Udgravning af disse to Huler, Lapa d'Escrivania no. 5 og Lapa d'Escrivania no. 11 medtog 3 Maaneder. Lund var dog ikke tilstede under hele Udgravningen, men gjorde enkelte korte Besøg i Lagoa Santa, medens Arbejderne uafbrudt fortsattes i Hulerne.
